

Utorak , 06. novembar 2008.

Svedok Soren Liborius

Zaštićeni svedok P-084

Otvorena sednica

Optuženi su pristupili Sudu

Početak u 9.02 h.

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA ORIE: Dobro jutro svima. Gospodine sekretare, molim vas da najavite predmet.

sekretar: Dobro jutro, časni Sude. Dobro jutro svima u sudnici. Ovo je *Predmet IT-06-90-T, Tužilac protiv Ante Gotovine i drugih.*

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodine sekretare. Gospodine Kay, da li ste spremni da nastavite unakrsno ispitivanje gospodina Liboriusa?

ADVOKAT KAY: Jesam, časni Sude, hvala vam.

SUDIJA ORIE: Da. Onda, možete li uvesti svedoka u sudnicu. U međuvremenu, koristim priliku da se raspitam o sledećem pitanju. Jedan predlog je podnesen od strane Odbrane radi usvajanja u spis po Pravilu 92 bis, što je u najmanju ruku neobično da se predlog po Pravilu 92 bis podnosi kada Tužilaštvo još uvek izvodi svoje dokaze. Kako sam ja razumeo, uvođenje dokaza po Pravilu 92 bis relevantno je za svedoka koji će doći sledeće nedelje, i mi bismo želeli da znamo kada će Tužilaštvo odgovoriti?

(Tužilaštvo se savetuje)

TUŽILAC WAESPI: Dobro jutro, časni Sude. Do sutra.

SUDIJA ORIE: Do sutra. Dakle, da imamo vremena da to razmotrimo preko vikenda.

(svedok je pristupio Sudu)

ADVOKAT KAY: O tom pitanju, sa naše strane, mi se nećemo protiviti, časni Sude, u ime Odbrane Čermaka. Ako me to spašava pisanja pismenog podneska.

SUDIJA ORIE: Da, mislim da je to sada ušlo u zapisnik.

ADVOKAT KAY: Da. Hvala vam puno.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Časni Sude, samo za zapisnik da kažem, Odbrana Markača se takođe pridružuje gospodinu Kayu.

SUDIJA ORIE: Hvala. Dobro jutro, gospodine Liborius.

SVEDOK LIBORIUS: Dobro jutro.

SUDIJA ORIE: Izvolite sest.

SVEDOK LIBORIUS: Dobro jutro.

SUDIJA ORIE: Gospodine Liborius, vi ste bili sa nama neko vreme tokom septembra. Na početku vašeg svedočenja dali ste svečanu izjavu da ćete govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine. Ja bih želeo da vas podsetim da vas svečana izjava još uvek obavezuje kada budete davali iskaz. Gospodin Kay će sada nastaviti svoje unakrsno ispitivanje. Gospodine Kay, možete nastaviti. Gospodine Liborius, mogu li da vas zamolim da svoje odgovore jako fokusirate na pitanja koja su vam postavljena.

ADVOKAT KAY: Hvala, časni Sude.

svedok: Soren Liborius

UNAKRSNO ISPITIVANJE: ADVOKAT KAY

ADVOKAT KAY – PITANJE: Dobro jutro, gospodine Liborius.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Dobro jutro.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Danas ću vam postaviti neka pitanja o temi koja proizilazi iz vaše izjave. Ako možemo da vidimo na jeziku u originalu. To je dokazni predmet Tužilaštva broj P801. To je vaša druga izjava... datira iz 2005. godine. Pogledaćemo stranicu 5 i to je treći ceo paragraf; odnosi se na intervjuisanje izbeglica u bazi UN-a.

ADVOKAT KAY: Ako možemo na ekranu da vidimo stranicu 5 na engleskom. To je verzija na hrvatskom jeziku. To je peta stranica na engleskom.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ako pogledate na ekranu, to će biti uvećano za vas, nadam se. Treći ceo paragraf od dole.

ADVOKAT KAY: Možda možemo malo da uvećamo. To što je udaljeno... tu.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Da li vidite to, gospodine Liborius? U pitanju je vaša izjava i ovde se govori o intervjuisanju izbeglica u kasarni UN-a. Vi kažete da je gospodin Čermak imao kontrolu po pitanju onoga što se dešavalo na terenu. Vi ne sumnjate da je savete dobijao iz Zagreba. I zaključujete tako što kažete da ne osećate da je: „Čermak delovao ispravno i njegov jedini cilj je bio da dobije što je više moguće Srba iz baze UN-a. Za njega, ja mislim da je to bila igra.“ Pre svega, u vezi sa ovim pitanjem, da li ste vi direktno razgovarali sa Čermakom o ovom pitanju, vi lično?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Pitanjem prihvatanja izbeglica ili osoba u kasarni UN-a uglavnom se bavio moj oficir za humanitarna pitanja, gospođa Chelsea Renton. Sećam se, međutim, da bismo s vremena na vreme razgovarali sa kolegama i to je takođe bilo jedno od pitanja koje se postavljalo na sastancima sa ambasadorima EU, ja mislim. Ali morao bih to da proverim.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ono što ćemo sada raditi je da ćemo pogledati različite dokumente, većina njih su dokazni predmeti u ovom predmetu, skoro 90 posto njih, u kojima se govori o postupanju i umešanosti gospodina Čermak u ovim pitanjima, od onih koji su se bavili njim direktno, u redu? Prvi dokument koji bih želeo da pogledamo u kom se ovo pitanje pojavljuje je dokazni predmet Odbrane broj D28, pogledaćemo treći paragraf u verziji na engleskom, a to je takođe treći paragraf na hrvatskom.

ADVOKAT KAY: Ako možemo prvo da pogledamo dokument na engleskom, molim vas, jer svedok govori engleski, i to može biti brže.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Da li ste znali da se sporazum između Republike Hrvatske i UN UNCRO bavio onima koji su bili osumnjičeni da su počinili kršenja međunarodnog krivičnog prava. Da li ste to znali? Vidite paragraf 3 u ovom dokumentu gde piše da ljudi mogu napustiti Republiku Hrvatsku; garantuje im se bezbednost osim onima koji su počinili kršenja međunarodnog krivičnog prava. Da li ste znali da je ovo pitanje ovde glavni izvor pitanja u vezi sa intervjuisanjem osoba osumnjičenih da su počinili krivična dela, a koji su bili u bazi UN-a?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Po mom sećanju...

ADVOKAT KAY – PITANJE: Možete li samo da odgovorite da li ste znali za ovaj dokument?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Po mom sećanju sporazum između UNCRO-a i Hrvatske vlade se odnosio na pitanja koja su bila u vezi sa licima koja su bila u bazi UN-a. Kao deo toga, pitanje intervjuisanja i kasnije pitanja koje se odnosi na osobe koje su počinile krivična dela, to je bilo jedno od pitanja kojima se sporazum bavio.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ponoviću pitanje, i bilo bi mnogo bolje ako odgovorite na pitanje, jer ćemo napredovati mnogo brže. Da li ste bili svesni da je ova odredba bila u sporazumu UN/Hrvatska. Da ili ne?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To je bilo u sporazumu.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Da li ste vi bili svesni?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da je to bila činjenica koja je bila u sporazumu? Da.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Vi ste pročitali taj sporazum, jeste li?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne sećam ga se u formi kao što je ova na ekranu.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Da li ste vi pročitali ovaj sporazum u to vreme?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: U ovom trenutku ne znam.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hvala.

ADVOKAT KAY: Hajde sada da pređemo na transkript video klipa, dokazni predmet Odbrane broj D509. Ovo je konferencija za štampu ministra unutrašnjih poslova Ivana Jarnjaka od 8. avgusta.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Tokom ove konferencije za štampu, on je svoje izlaganje završio rečima: „Mi smo pratili događanja i zločine koji su počinjeni na okupiranom području i imamo masu dokaza koje smo predali Tribunalu u Hagu. Na osnovu činjenica koje smo sakupili mi sada nastavljamo sa obavljanjem razgovora sa ovim osobama i onim osobama koje bi eventualno mogle biti optužene da su počinile određena krivična dela u toj oblasti.“ Da li ste vi znali da je ministarstvo unutrašnjih poslova koje je osnovalo kolektivne centre opisane ovde, da se ono bavilo pitanjem razgovora sa osobama u takvim centrima?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Nisam sasvim siguran da sam razumeo pitanje. Razgovori u centrima koji su se nalazili na obali ili gde?

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ne. Hajde da pogledamo oslobođeno područje. Ministarstvo unutrašnjih poslova različitim naređenjima ustanovilo je kolektivne centre, mi u ovoj sudnici to znamo, gospodine Liborius.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ja vas pitam da li ste znali činjenicu da se ovim pitanjem bavilo ministarstvo unutrašnjih poslova, u vezi sa razgovorima u kolektivnim centrima. Da ili ne?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Bilo mi je jasno da je tamo bilo osoblje policije unutrašnjih poslova u tim centrima, dakle, oni su bili deo toga; da, to je prilično jasno.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hvala. Možemo li da pređemo na dokazni predmet Tužilaštva broj P388. Ovo je pismo generala Čermaka generalu Forandu od 8. avgusta 1995. godine u vezi sa izbeglicama u kampu i traži se spisak, zahtev koji se odnosi na uslove normalnog života i u poslednjem... preposlednjem paragrafu piše: „Neophodno je napraviti spisak muškaraca starosne dobi između 18 i 60 godina sa kojima predstavnici civilne policije Republike Hrvatske zajedno sa vašim ljudima treba da obave razgovor. Njima će se obezbediti zdravstvena zaštita, pristup Crvenog krsta i drugih humanitarnih organizacija. Svi oni koji nisu počinili krivična dela biće im takođe dozvoljeno da se vrate u Knin dok oni koji ovo ne žele, biće im omogućen prevoz u Bosnu ili Srbiju. Privedeni će biti predati pravosudnim organima Republike Hrvatske.“ Da li ste vi znali da su general Forand i general Čermak neposredno razgovarali jedan sa drugim o ovom pitanju?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Da li ste vi znali da je general Čermak bio taj koji je rekao da razgovori koje je MUP vodio mogu da budu u saradnji sa vašim ljudima, misleći na UN?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Sećam se da je general Forand rekao da je razgovarao sa generalom Čermakom o proceduri po kojoj će se ovi razgovori i celokupna predaja izbegličkih grupa unutar baze UN odvijati. Ja se sećam da je to bio predmet nekoliko razgovora. Dakle, da li je general Čermak rekao to će biti vaši ljudi ili je general Forand to rekao, ja jednostavno nisam u poziciji da kažem da ili ne.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Nastavićemo i pogledaćemo dokumente i videti kako se ovo odvija, zato što ste dali vaše mišljenje o ovom pitanju u vašoj izjavi. Ako možemo da sada pređemo na dokazni predmet Odbrane broj 619, paragraf 3, a to je na stranici 2. I u paragrafu 3 u trećoj rečenici možemo videti u ovom izveštaju gospodina Akashia upućenom gospodinu Annanu od 9. avgusta, izveštaj koji je on dao UN-u u vezi sa pitanjem, kako je on to zapisao i mi tu vidimo: „CIVPOL je vodio jednu patrolu sa pratnjom HV-a u Kninu i prisustvovali su sastanku odbora koji predstavlja izbeglice i generala Čermaka tokom kog je bilo dogovoreno da će im biti dozvoljeno da prisustvuju razgovorima sa izbeglicama kako bi proverili da li ima ratnih zločinaca.“ Dakle, još jedan izveštaj o tome šta je general Čermak tražio da se postigne u odnosu na razgovore sa tim ljudima. Da li imate neki komentar na to?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Moj komentar je da je pitanje razgovora sa ljudima i čitava predaja grupe pojedinaca nešto što je trajalo prilično dugo... prilično dugo vremena. I to je bilo pitanje gde je general Forand osećao posebnu odgovornost, zato što su to bili ljudi koji su se zatekli u njegovoj bazi iz razloga koji će, nema sumnje, biti jasni Sudu; i to uključuje mnogo diskusija i to, da tako kažem, i koliko se ja danas sećam pozicija hrvatskih vlasti uključujući i generala Čermaka, od početka ovih razgovora je bila malo drugačija od one kakva je bila na kraju - jednom kada je sporazum postignut o tome kako će se obaviti predaja ovih ljudi. Ja takođe želim da prokomentarišem da je moj utisak bio da pitanje načina vođenja razgovora da bi se identifikovale osobe koje su počinile zločine je trebalo da bude sproveden posebno pažljivo i da je hrvatska strana od početka želela da sama to uradi na teritoriji koju je ona kontrolisala, a kasnije je ustanovljeno da će to nadgledati CIVPOL; da će to biti u kontejnerima i da će biti različita procedura koja se sprovodi kako bi obezbedili neku vrstu regularnog sprovođenja tog procesa.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hvala. Možemo li preći na dokazni predmet Tužilaštva P359, stranica 3 ovog dokumenta. Pa, u stvari, brže ćemo to uraditi ako pređemo na stranicu 4, paragraf (C)8. Ovo je dokument koji datira od 8. avgusta 1995. godine, to je jedan UNCRO izveštaj o situaciji od strane generala Foranda; i ponovo, to je izveštaj o sastanku generala Čermaka i pritvorenih ljudi u bazi i opisuju se mere koje se hrvatska vlada spremala da preduzme kako bi im dozvolila da nastave da žive. Da li ste lično ikada videli taj dokument koji je uručio general Čermak u vezi sa tim ljudima? To nije trik pitanje.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Pitali ste me... da pogledam dokument koji mi je dat. Ja želim to da pročitam. Hvala. Da, i koje je bilo vaše pitanje?

ADVOKAT KAY – PITANJE: Da li ste znali da dokument koji je izdao general Čermak u odnosu na mere koje se hrvatska vlada pripremala da preduzme kako bi dozvolila ovim izbeglicama da nastave sa svojim životima? Da li ste vi znali za to?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da, ja sam to znao.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hvala. Ako možemo da pređemo na dokazni predmet Odbrane broj D300, to je dokument od 9. avgusta 1995. godine, naslov je: Informacija. Vi to možete videti na engleskom, govori se o različitim pravima i slobodama koji su uspostavljeni koje je general Čermak napisao u ovom dokumentu po tom pitanju. Da li vidite ovo?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Sećam se da sam video i čuo da je general imao ovaj spisak obećanja i odredbi.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Da. I da li ste... da li ste bili tu kada im se on javno obratio u smislu raseljenih lica i bazi?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne, ne sećam se toga.

ADVOKAT KAY – PITANJE: U redu. Ako možemo da predemo na dokazni predmet Odbrane broj D62...

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ali ja bih želeo da dodam da se o dokumentu koji mi vi ovde pokazujete jako puno razgovaralo u gradu... i to je bio predmet brojnih razgovora tih dana, da će sve ove odredbe i garancije biti obezbeđenje.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Možemo li...

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: I ja sam spreman kasnije da govorim o tome na koji način smo mi pratili implementaciju toga. Ali možemo se vratiti na to.

ADVOKAT KAY: Možemo li preći na dokazni predmet Odbrane broj D620.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ovo je dnevni izveštaj Akcionog tima za ljudska prava od 10. avgusta. Ako predemo na drugu stranicu gde imamo naslov: izbeglice, raseljena lica. Paragraf 5, prikažimo paragraf 5, hvala vam. Ovde se kaže da je general Čermak imao sastanak, u stvari, sa gospodinom Al-Alfijem i generalom Forandom odvojeno i odvojeno sa komitetom za raseljena lica kao i sa zamenikom ministra. I to se odnosi na pitanje sporazuma o intervjuisanju pritvorenih lica, vojno sposobnih, u štabu sektora Jug koje će nadgledati UNCRO i međunarodne organizacije na odgovarajući način. Možete li videti da je general Čermak rekao da će proces intervjuisanja početi sutra; i pukovnik Čermak, piše ovde, je ponovio da su hrvatske vlasti voljne da prevezu zatočene osobe i da provere njihove kuće da bi se slobodno odlučilo da li oni žele da se odu iz Hrvatske ili da ostanu. I kaže se da je u nekoliko slučajeva primenjeno u praksi. Ali vidite li to ovde, da je tu bio general Čermak, u stvari, koji je u jednoj veoma ranoj fazi želeo da se ovi razgovori dese kao što je dogovoreno u tom delu da treba da ih nadgledaju UNCRO i međunarodne organizacije, i oni se mogu odvijati u sektoru Jug. Da li vidite to?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Pročitao sam... pročitao sam reč „rezultati“... reč na ekranu, mislim da je... to bio zaključak, kao što sam ukazao ranije, tih razgovora. Dakle, ako vi želite da kažete da ću ja ovde, da li je Čermak imao tu inicijativu na početku razgovora, ponavljam, ja nisam u poziciji da kažem da ili ne jer ja nisam učestvovao u tom razgovoru.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ne, ali vi ste dali vaše viđenje u izjavi. Vi možete tu tačku gledišta da promenite ako želite...

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja svakako to ne nameravam. Ja se oslanjam na moja zapažanja tokom nadgledanja i ono što sam objedinio od službenika koji su se bavili humanitarnim pitanjima, na osnovu mojih ličnih iskustva u toj oblasti i na moje razgovore sa lokalnim stanovništvom. Dakle, na šta se ja pozivam u mojoj izjavi to je moje konsolidovano mišljenje. Ako me pitate da komentarišem dokumenta sa sastanaka na kojima ja nisam učestvovao, bojim se da ću usvojiti isti pristup kao i prošli put kada smo diskutovali o tome kako bih ja mogao komentarisati mnogo drugih dokumenata. Vi mi možete pokazati mnogo drugih dokumenata koji su rezultat dugih sastanaka i pregovaračkih procesa; ali ja i dalje nisam u poziciji da kažem da ili ne ili ko je pokrenuo tu inicijativu. Ja mislim da biste trebali da pitate generala Foranda.

ADVOKAT KAY – PITANJE: To smo uradili. Ali vi ne treba da mi postavljate pitanja.
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Hvala vam puno.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Vi ste u sudnici i treba da odgovarate na moja pitanja. I ono što ja vas pitam je: da li ste vi znali na osnovu vašeg nadgledanja da je general Čermak na početku, njegov stav je bio u potpunosti u skladu sa zahtevima UNCRO-a i UN-a. Da li ste znali to pre nego što ste dali izjavu?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Šta ja znam i šta stoji u mojoj izjavi to je bio rezultat mojih razgovora sa generalom Forandom i osobljem UN-a u to vreme i drugim mojim osobljem koji su bliže pratili to pitanje.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hajde da pređemo na drugi dokument, kao što Pretresno veće može videti. Hajde da pređemo na dokazni predmet Odbrane broj D310. Ovo je ponovo od generala Foranda, izveštaj o situaciji od 14. avgusta i to je procena njegovog komandanta što možemo videti na stranici 2. Procena komandanta, videćete u drugoj rečenici: „Uprkos pregovorima sa generalom Čermakom i očigledno uspostavljanju procedure kako bi se omogućio napredak, nikakv stvarni napredak nije postignut do danas, niti se čini da će do bilo kakvog napretka doći uskoro. U stvari, ovo je predlog da general Čermak nema ingerencija u ovoj oblasti. To je ta dvosmislenost u ovom trenutku o tome ko će preuzeti odgovornost i pravo na donošenje odluka.“ I dole u paragrafu 2 možemo videti hitnost pitanja: „Pritisak se mora izvršiti na nivou UNCRO-a i UNPF-a da se presele izbeglice koje su u kompleksu sektora Jug.“ Dakle, šta se dogodilo, gospodine Liborius, da li je ovo, da je general Čermak nastavio sa pregovorima i rekao da će biti raznih zaštita, ali su mu stavljene prepreke. Da li ste to znali?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Po mom sećanju... na jednoj strani, deklaracija o merama i pravima, kao što ste vi rekli u izjavi od 9. avgusta, i realnost na terenu predstavljaju dva različita sveta; i ja mislim da je to ilustrovano u prvom paragrafu izjave generala Foranda. Da li to uključuje... ili da li to znači da je trebalo povećati pritisak u Zagrebu, mogao bi biti razlog za to. Ja mislim da je pritisak kroz lanac komandovanja do poslednjeg pojedinca na dnu pripadnika vojne policije u toj oblasti trebao da bude povećan, jer ono što je bila situacija jeste da je izrečeno mnogo lepih reči; i na drugoj strani vi vidite da se ove reči nisu primenjivale u praksi kroz ceo lanac komandovanja od vrha do dna.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Pa, na prvi pogled složićete se da smo videli da general Forand i general Čermak prilično jasno dolaze do sporazuma; i general Čermak daje prava koja UN prihvataju. Da li se slažete sa tim?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Na prvi pogled se uglavnom možemo složiti. To je ceo problem. Ako se zagledate problem je u onima koji su imali moć i nisu sledili reči.

ADVOKAT KAY – PITANJE: To bi takođe...

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Gde to može biti, od vrha do dna, nije na meni da odlučim.

ADVOKAT KAY – PITANJE: I da li prihvatate da ovo pitanje, da ovo takođe može da demonstrira to, u stvari, general Čermak nije imao moć.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Onda se vraćamo na pitanje koliko se daleko njegova vlast protezala. Ja sam osećao; ja sam otkrio u mojim aktivnostima vezanim za nadgledanje, a isto je otkrio i moj tim, da njegovo ime dalo povećan pristup tokom meseca avgusta, da je njegovo često pominjanje u novinama, hrvatskim novinama, medijima, njegovi sastanci sa svim vrstama oficira mi smo upravo videli da je jedan službenik UN-a pomenuo da su njegova ovlašćenja bila široka. Ja sam video da su se njegova ovlašćenja protezala kroz sektor. I na drugoj strani vi kažete na prvi pogled, čini se da on nije imao moć i mislim da poslednji put kada smo se sastali, vi ga prikazujete kao nekoga ko je zadužen za sakupljanje opštinskog smeća. Onda ja sebi postavljam pitanje zašto nam on to nije rekao. I zašto to nije rekao svim ostalim osobama sa kojima se sastajao. On je nastavio da se sastaje sa ljudima i ja sam video da se njegov autoritet protezao u sektoru.

SUDIJA ORIE: Gospodine Kay, čini se da gospodin Liborius ne deli predloženi zaključak. Molim vas nastavite.

ADVOKAT KAY: Hoću, časni Sude. Možda možemo da pređemo na dokazni predmet Odbrane broj D301.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ovo je dokument, vi ste svesni činjenice da se general Čermak sastao sa pritvorenim osobama u kampu. On je imao sastanke sa njima. On je razgovara sa njima o ostanku u Hrvatskoj, garantovanju prava, i ovo je dokument koji je njemu bio poslat, naslov je: Izbeglice u sektoru Sever u kampu u Kninu izražavaju svoju zahvalnost gospodinu Čermaku, 15. avgust 1995. godine, koji je potpisao čovek pod imenom Branko Pupovac, tu se kaže za pomoć koju ste pružili u ovim teškim vremenima izbeglicama, „I mi želimo da znate koliko mi cenimo vašu pomoć i zabrinutost koju ste pokazali.“ To je svakako bio izraz onoga što se dešavalo na terenu, zar se ne biste složili?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To dotiče jedno pitanje, u stvari, mog trenutnog interesovanja. Ako pogledate kartu na desnoj strani. To je jedno od onih standardnih pitanja. Uvek mi možete pokazati pismo u kom se kaže mi veoma cenimo i zahvaljujemo vam se i tako dalje i završavajući sa mnogo lepih reči. Kada kažete svakako, ja ne mislim „svakako“. Prošli put kada smo se sastali takođe je bilo pitanje jednog pisma gospodina Claudio Deija gde ste na jednoj strani imali sva diplomatska sitničarenja, a na drugoj strani vi ne vidite osnovne probleme jer to nije... jer to nije uobičajeni način da se to izrazi. I ja vidim da je to jedna od onih standardnih karti koje biste izdali skoro svima koji su bili zabrinuti ili upućeni u to pitanje kao dalekosežnu meru kojom se nastoji poboljšati situacija.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hvala.

ADVOKAT KAY: Možemo li da pređemo na dokazni predmet Tužilaštva broj P40.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ono što ja radim, gospodine Liborius, jeste da nas vodim na putovanje kroz sva dokumenta UN-a koja se završavaju intervjuima ili se završavaju eventualnim puštanjem na slobodu ljudi, korak po korak na osnovu svih zapisa koje imamo. Dakle, dokazni predmet Tužilaštva broj P40 ako pređemo na stranicu 2 u numeričkom obliku. To je stranica 3, u stvarnim brojevima, i idemo na paragraf 5. Dokument je od 17. avgusta, događaji datiraju od 18. avgusta, od gospodina Al-Alfija... ne, sledeća stranica, molim vas, i paragraf 5

pod naslovom: Izbeglice i raseljene osobe. U tom trenutku 17. avgusta, možemo videti od Akcionog tima za ljudska prava u Kninu da je bio provizorni sastanak zakazan sa generalom Čermakom za sledeći dan kako bi se razgovaralo o konačnoj organizaciji odlaska velike većine raseljenih osoba iz štaba UN-a u Kninu u Jugoslaviju i Bosnu. I to dobija politički naboj od strane raseljenih osoba i hrvatskih zvaničnika, hitno zahteva rešenje; i to takođe je hitno da raseljena lica u drugim bazama UN-a u sektoru, tri čete UN-a su izvestile da su se pojavili hrvatski policajci zahtevajući da se ratni zločinci predaju. Dakle, štab u Kninu je pripremao pisani zahtev generalu Čermaku za hrvatsku pratnju kako bi se ti ljudi odmah prevezli u Knin iz okolnih logora. Da li ste znali za taj problem, da su neke raseljene osobe otišle u druge baze UN-a van sektora Jug gde bi se sklonili i to je izazvalo problem; i onda su UN želele da dovedu te ljude u Knin, dakle da bi bili u kampu sektora Jug. Da li ste znali za to?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Čitao sam na ekranu, da li to odražava ono o čemu vi govorite?

ADVOKAT KAY – PITANJE: Da.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: U redu. Ja sam znao da je to bila grupa ljudi, da.

ADVOKAT KAY – PITANJE: I da li ste znali da su UN tražile od generala Čermaka da pomogne u tome?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne, ne znam to.

ADVOKAT KAY – PITANJE: U redu.

SUDIJA ORIE: Gospodine Kay, vi ste rekli da su ti ljudi bili izvan sektora Jug. Čitajući dokument...

ADVOKAT KAY: Ja nisam to pomenuo, časni Sude. Ja nisam pomenuo izvan kampa u sektoru Jug, ja mislim da je to ono što sam rekao, u stvari.

SUDIJA ORIE: Ja sam čuo da ste rekli drugu stvar, i to se vidi u zapisniku.

ADVOKAT KAY: U redu, da.

SUDIJA ORIE: Jer u dokumentu čitamo „u sektoru.“ Molim vas, nastavite.

ADVOKAT KAY: To nije deo pitanja, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Ja sam samo hteo da znam da li sam nešto propustio. Molim vas, nastavite.

ADVOKAT KAY: Možemo li sada da pređemo na dokazni predmet Odbrane broj D56 koji se nastavlja na prethodni dokument koji smo videli. Ovo je dokument gospodina Al-Alfija od 18. avgusta i treba da pređemo na stranicu 3 ovog dokumenta, drugi paragraf.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Možete li videti tu da je na sastanku sa generalom Čermakom, gospodin Al-Alfi sa drugima predao formalno pismo tražeći od generala Čermaka da olakša razmeštanje svih raseljenih osoba, njih 55, smeštenih na lokaciju unutar bataljona UNCRO-a, da

se prebace u štab sektora Jug; i general Čermak je dao svoju saglasnost... za takvo premeštanje da se obavi tokom tog popodneva uz pratnju. Dalje na toj stranici u trećem paragrafu, razgovara se o pitanju sektora Jug i general Čermak traži spisak onih koji su doneli konačnu odluku da napuste Hrvatsku. Spisak je trebao da bude dostavljen te večeri od strane UN-a, usledile su konsultacije i on je obavešten o tekućim naporima u štabu UNPF, u dogovoru sa vladom Hrvatske kako bi se postigao sporazum u vezi sa transportom ovih raseljenih osoba koje su se odlučile da napuste Hrvatsku. „Mi smo takođe razumeli generala Čermaka da ideja sprovođenja istraga u pogledu raseljenih osoba može biti ograničena na veoma mali broj raseljenih lica, verovatno između 10 i 20 i da je zatraženo predavanje tih osoba. Gospodin Al-Alfi je rekao da istraga treba da bude obavljena unutar štaba sektora Jug i da se onda razgovara o pojedinačnim slučajevima između zapovedništva UN-a i hrvatske vlade.“ Ponovo, da li ste znali za to, da je u stvari, na ovom sastanku ovde, general Čermak predočio veoma mali broj ljudi koje je trebalo intervjuisati? Da li ste bar bili informisani o tome?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Sećam se da se broj ljudi, sa kojima se hteli obaviti razgovor, smanjivao tokom dana i nedelja, i ja mislim da papiri koje imamo ispred sebe, vi kažete od 18. Avgusta, to ukazuje, kao što sam ilustrovao prethodno, na dva potpuno različita položaja koji počinju da se približavaju; i ja razumem iz stava gospodina Al-Alfija i reči koje je izrekao u to vreme da je insistiranje da se to izvede na uredan način unutar štaba sektora Jug da je to doprinelo činjenici da dođe do smanjenja broja.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hajde sada da pogledamo sledeću fazu šta se desilo imajući na umu ovo što ste vi rekli, hajde da pređemo na dokazni predmet Tužilaštva broj P369. Ovo je izveštaj o situaciji štaba sektora Jug. Deo koji treba da pogledamo je na stranici 3, paragraf 8, pod naslovom: Humanitarna pomoć: „Nakon sastanka između generala Čermaka i višeg oficira za vezu sektora Jug bilo je dogovoreno da sve izbeglice na lokacijama jedinica treba da budu prebačene u Knin. General Čermak je pokazao veliku fleksibilnost i kooperativnost u postizanju kompromisa kako bi se konačno rešilo ovo dugotrajno i teško pitanje. Jednom kada je sporazum bio postignut usledila je brza akcija.“ Ako pređemo poslednju rečenicu: „Svim izbeglicama će takođe biti ponuđena mogućnost da budu prebačeni u Knin pod zaštitom UN-a ili da se vrate svojim kućama. Ova operacija je u toku u ovom trenutku.“ Pa, da li ste znali da je general Čermak opisan kao neko ko je pokazao veliku fleksibilnost i saradnju u postizanju kompromisa u rešavanju ovog dugotrajnog i teškog pitanja?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da, ja mislim da je pitanje... da je konačno rešeno na jedan razborit način.

ADVOKAT KAY: Možemo li da pređemo na dokazni predmet Odbrane broj D311.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ovo je pismo od 19. avgusta 1995. godine koje je general Forand uputio generalu Čermaku i to je pismo zahvalnosti za pomoć u premeštanju raseljenih osoba. Da li ste znali da je general Forand uputio pismo zahvalnosti, ovakvog sadržaja, generalu Čermaku za pomoć, saradnju i ono što je on učinio?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: On je usmeno podelio tu informaciju sa nama.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hvala.

ADVOKAT KAY: Hajde da pređemo na dokument po 65 ter broj 4123. Ovo je jedan od nekoliko dokumenta koji prethodno nije pokazan, časni Sude. Dokument datira od 20. avgusta od gospodina Al-Alfija i potvrđuje, ako možemo da pređemo na stranicu 2, na vrhu te stranice: „Očekuje se od generala Čermaka da razgovara o detaljima odlaska raseljenih osoba već sutra rano. Od njega se takođe očekuje da preda spisak imena za koje traži da se predaju hrvatskim vlastima zbog ratnih zločina. Osamnaestog avgusta još 51 raseljena osoba je dovedeno sa različitih lokacija štabova bataljona sektora Jug. Kada je dogovorena procedura odlaska raseljenih osoba iz Hrvatske, onda možemo očekivati da će još više ljudi iz sela isto to zatražiti.“ Ono što ovde vidimo je uspešno završavanje jednog pitanja, raseljene osobe su prebačene u štab UN-a sektora Jug u Kninu i takođe i dalje vidimo jedno nerešeno pitanje izbeglica i onih koji su osumnjičeni za ratne zločine. Stigli smo do toga, taj datum, gospodine Liborius. I setićete se da do ovog trenutka, general Čermak je govorio o malom broju ljudi sa kojima su vođeni razgovori u okolnostima gde su UN imale određenu ulogu. Da li ste slažete? To je ono što smo do sada videli.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Mi smo to videli.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hvala.

ADVOKAT KAY: Može li taj dokument da bude uvršten kao dokaz, molim vas, časni Sude.

TUŽILAC WAESPI: Nemamo prigovor, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Gospodine sekretare.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Odbrane broj D894.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Odbrane broj D894 se usvaja u spis.

ADVOKAT KAY: Dokazni predmet Odbrane broj D621, ja sam ga uključio u ovu priču iz istorijskih razloga i važno je da vidimo sve faze. Dokazni predmet Odbrane broj D621 je bilo pismo gospodina Al-Alfija generalu Čermaku od 21. avgusta 1995. godine gde on daje spisak osoba koje žele da napuste kamp sektora Jug i da napuste Hrvatsku i u tome se traži njegova saglasnost i potvrda ili sugestija da će biti dodatnih imena ljudi koji nisu na spisku.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Da li ste znali za spisak ljudi – nećemo prolaziti kroz njega detaljno – ali to je na drugoj stranici ovog dokumenta nalaze se imena ljudi iz kampa?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Znao sam da ti spiskovi... da su se spiskovi sastavljali.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hvala.

ADVOKAT KAY: Sada možemo preći sa ovog dokumenta, pošto nema razloga da prolazimo kroz sva imena, časni Sude; i nema razloga da pokazujemo sva ta imena i prelazimo na dokazni predmet Odbrane broj D312. Dokazni predmet Odbrane broj D312, želeo bih da posebno obratimo pažnju odakle dolazi ovaj dokument.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Na vrhu stranice možete videti kada bude postavljen na ekran videćete da piše služba za bezbednost i informacije, Kninski garnizon, datira od 21. avgusta 1995. godine i upućen je generalu Čermaku. Možete li videti to, gospodine Liborius?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Možda, ako bi se to uvećalo.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Video sam da ste nešto beležili dok sam ja najavljivao dokument, ali ja ću to ponoviti, služba za bezbednost i informacije je uputila ovaj dokument 21. avgusta generalu Čermaku; i to je spisak imena, spisak osoba u kampu UNCRO-a u Kninu protiv kojih su podnesene krivične prijave za zločine protiv Republike Hrvatske. U stvari, ovaj dokument je imao više imena nego što je general Čermak govorio, sećate se da smo to naveli. Ovo u stvari ide do 72 imena, ako pređemo na poslednju... na stranicu 4. Vidite 72 imena. Dakle, služba bezbednosti je poslala generalu Čermaku ovaj dokument, u kom mu je rekla da su ovi ljudi, 72 imena, oni koje su oni tražili, osumnjičeni za ratne zločine. Da li ste znali za to?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja nisam video pismo Hrvatske službe bezbednosti generalu Čermaku ranije. Ja sam, međutim znao kakvi su bili opšti razgovori u to vreme u tom području, da su mnogi Hrvati osećali da je garnizon UN-a bio jedna velika zaštita ratnih žločinaca i da su oni hteli da im se oni predaju. Ja to nisam video... iz očiglednog razloga, taj konkretni dokument ranije.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Vidite, ono što se odnosi na ovo pitanje, što smo upravo videli da je general Čermak govorio o mnogo manjem broju ljudi, 10 ili 20, i onda je došlo do promene što je izazvala služba bezbednosti. Da li ste znali da su to, u stvari, bili drugi, ne general Čermak koji su tražili da poveća broj ljudi radi ispitivanja?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Pitanje 10 ili 20 ljudi kako smo to ranije videli 18. avgusta, mislim da je to bilo pitanje intenzivnih razgovora, kao što sam ranije rekao... od početne tačke gde je broj bio znatno veći. Ja ne znam da li to zadovoljava vaše pitanje.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Mislim da smo videli da je početna pozicija bila manja cifra i da se taj broj povećao posredstvom druge agencije.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja se sećam atmosfere na, da kažem, hrvatskoj strani stola od samog početka, kao što sam rekao, stav je bio da je baza UN-a jedno sigurno mesto za zločince. I da ćemo morati sve da ih dobijemo. I da ćemo morati da provedemo sopstvene intervjuje. I da ćemo mi odlučiti kako i gde; i onda kroz intenzivne pregovore i uglavnom na insistiranje generala Foranda i njegovog štaba došlo se do kompromisa, gde je i postupak je bio drugačiji od onog koji je Hrvatska nameravala da sprovede od početka i broj je bio manji. Unutrašnje rasprave između hrvatskih vlasti, dokumenti koje ste mi vi ovde pokazali, ja bih očekivao da je to normalno. Ja ovaj dokument nisam video ranije, ali me on ne iznenađuje.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hajde sada da pogledamo drugi dokument u ovom nizu jer u stvari, mi gledamo kako su izgledali ti pregovori, gospodine Liborius, sta je bilo rečeno i šta je urađeno u to vreme. To je dokazni predmet po 65 ter broj 1220. To je izveštaj generala Foranda o situaciji u sektoru Jug od 26-tog... od 21. avgusta. I možete videti u paragrafu 3 na prvoj stranici: „Sastanak sa hrvatskom vlastima. Vojni guverner Knina je zatražio od me je da se sastanem sa komandantom sektora Jug u štabu sektora Jug. Pitanja o kojima se raspravljalo uključuju i pitanje raseljenih osoba.“ Vidimo da je glavna tema razgovora bilo odlazak raseljenih osoba pod zaštitom UN-a u sedište sektora Jug i pitanje kada će hrvatske vlasti biti voljne da im dozvole da

odu. Gospodin Čermak je dao spisak od 687 osoba, to smo videli, od ukupno 731 onih koji su želeli da odu, uključujući i ljude u bolnici. Na ovom mestu gospodin Čermak kaže da on ima spisak od 74 osobe koje su pod sumnjom da su ratni zločinci: „On je rekao da je lista suviše duga i da bi mogla da bude kraća. On je takođe rekao da kada bude dao spisak osoba za koje postoje dokazi da su ratni zločinci, onda te osobe moraju biti predate hrvatskim vlastima.“ Iz te izjave tu, zar to nije kontradiktorno izjavi koju ste vi dali, dokazni predmet Tužilaštva broj P801: „Ja nisam osećao da Čermak ima dobru volju i njegov jedini cilj je bio da dobije što je više moguće Srba iz baze UN-a.“ Zar ovo nije u suprotnosti sa onim što ste tvrdili, gospodine Liborius?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Pa, ne nužno, jer vidite, ja sam uspeo da vidim i poslednju stranicu sa spiskom imena; i video sam jednu gospođu po imenu Renata neko je napominjući govorio, ona je možda sestra nekog ministra. I dolazite do drugačijeg zaključka jer ja mislim da vi niste uvideli ili ilustrovali prvu raspravu koja se odvijala u kojoj, kako mi je rekao jedan pripadnik UN-a koji je to vodio, to su bili prilično teški razgovori o tome kako postupati po tom pitanju i vi ne možete samo... na toj poziciji vi ne možete samo izaći sa jednim brojem i reći svi koji budu bili u kampu biće odgovorni blanko [sic] tvrdi da su bili ratni zločinci i mi moramo da obavimo razgovor sa njima. I tokom tih razgovora ja bih rekao da su bile skinute rukavice. Dolazimo do tačke gde se od generala Čermaka očekuje da predstavi neke održive informacije o tome šta želi da se uradi sa tim osobama, šta navodno tvrdite da su uradili da bi u tom procesu smanjili broj. Naravno 20, 21. avgusta general bi bio potpuno svestan da izlazi sa spiskom i izgovara ponovo jedno od imena, samo kao primer, ako ponovo pokažete taj prethodni dokument, konkretno sa tom gospođom, Renatom, zašto vi želite da obavite razgovor sa njom jer sumnjate da je ona ratni zločinac; ona je možda bila sestra nekog ministra. Mi imamo proces pod kojim ili tokom kog je general Čermak potpuno svestan da takva stvar nikada neće proći da će takvo pitanje privući međunarodnu pažnju i da je to jedan vrući krompir i da neka sredstva treba da budu dostignuta i da treba da žrtvujete svoje početni potpuno preambiciozni pristup. Da li je to bila dobra i časna namera generala Čermaka od samog početka moje posmatračke aktivnosti mi ne sugerišu to i ja mislim da jedno od pitanja proceduralnih pitanja koje može, kao što sam rekao... nismo uspeli da vidimo kompletnu sliku, kada imate onaj primer pisma kojim se general Čermak zahvaljuje generalu Forandu... kojim se general Forand zahvaljuje generalu Čermaku na pomoći prilikom izvođenja izbeglica iz baze UN-a izvan sedišta sektora Jug, to je jedno od onih tipičnih pisama koje se šalje sagovorniku kada želite da zaključite vaš rad, ja primećujem da ste vi prihvatili moj stav i želim da vam zahvalim što ste bili spremni na saradnju; to je standardna diplomatska procedura, tu se ne daje potpuna slika i ovo je pravi pokazatelj da vi imate veoma veoma unapred uspostavljen i konstruktivan pristup od početka pregovora. Da smo trebali da se bavimo tim naprednim pristupom ja sam siguran da bismo po pitanje rešili veoma, veoma brzo.

ADVOKAT KAY – PITANJE: zar niste u suprotnosti sa samim sobom u odnosu na dokazne predmete koje smo gledali jer je general Gotovina počeo od 10. On nije počeo odozgo pa išao na dole. To je poenta gospodine Liborius, da vi odbijate da vidite i ne prihvatate to da je vaša sopstvena izjava u suprotnosti sa vama. On je počeo od 10 ali je onda to uzeto iz njegovih ruku i ta brojka je povećana. Ako vi to ne prihvatate, u redu, ići ćemo dalje.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ako pogledate... Al-Alfijev dokument od 18. Avgusta...

ADVOKAT KAY: Časni Sude, može li ovaj dokument da bude uvršten u dokazne predmete.

TUŽILAC WAESPI: Nemamo prigovore.

SUDIJA ORIE: Gospodine sekretare.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Odbrane broj D895.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Odbrane broj D895 se usvaja u spis.

ADVOKAT KEHOE: Izvinite, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Molim vas, nastavite.

ADVOKAT KAY: Sada da pogledamo dokazni predmet Odbrane broj D622, molim vas, koji je od gospodina Al-Alfija. Datum je 21. avgust.

ADVOKAT KAY – PITANJE: I da bismo imali kompletnu sliku, mi smo i ovo uključili iako je to njegov izveštaj sa istog sastanka. Čermak je, onako kako je on to vide, informisao na sastanku, u paragrafu 2, o spisku sa 74 imena. On nas je dalje informisao da je nastavio svoje kontakte sa Zagrebom kako bi lista verovatno bila skraćena, kako on ovde kaže, na 15 imena, cifra koja je bila izostavljena iz prethodnog izveštaja sa sastanka: „General Čermak je odbacio osnovnu zamisao da se razgovori obave sa svim ovim osobama između 18 i 60 godina ili bilo kakvu mogućnost prihvatanja da će razgovori biti obavljani unutar štaba sektora Jug.“ Dakle, ponovo, ono sa čim se on saglasio na početku sada se odbacuje. On se složio da se to može obaviti u štabu sektora Jug, ali sada je to bilo promenjeno. Da li ste vi uvideli da je, u stvari, general Čermak bio preglasan po tom pitanju?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Kao što ste ukazali, vreme je veoma bitno da bi se razumela slika, to pitanje se rasplamsalo 18, 19, 20 i 21. Avgusta, general Čermak je u potpunosti shvatao da se mora doći do zaključka kao što ste ukazali u vašem prethodnom... jednom od vaših dokumenata od Al-Alfija o raseljenima od 18-tog gde je on pomenuo cifru između 10 i 20. Dakle vidite, da tako kažem, od više cifre se smanjuje broj i onda sada smo na 18, 19, 20 i 21. avgustu, i onda iznenada dolaze dalje instrukcije iz štaba. Ja ne sumnjam da su dokumenti koje ste vi pokazali... od hrvatske službe tačni, ali to je samo ilustracija toga da ste imali proces u Kninu gde su vođeni intenzivni razgovori sa generalom Forandom i njegovim timom o tome kako da se dođe do razumnog načina postupanja u ovom slučaju. Onda postaje, naravno, evidentno drugim agencijama i onda oni pokušavaju da situaciju vrata na ono kakva je bila pre nego što je kompromis postignut. Da bi se došlo do kompromisa potrebno je raditi sa svojim sagovornikom i naravno to je bio rezultat zagovora koji su vođeni mnogo mnogo dana, ali sugerisati da je general Čermak u početku imao tako, da kažem, niske ambicije, ja mislim da se to u stvari opovrgava onim što ste vi pokazali. Dakle, ja ne osećam potrebu da promenim svoju izjavu. Hvala.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hajde onda da pređemo na drugu stranicu ovog dokumenta, vi ste nam dali svoje viđenje pregovora i čini se da general Čermak ovde razotkriva sve svoje karte, a onda, u skladu sa vašim argumentima jer on ističe da UN CIVPOL treba da učestvuje u pregovorima koje treba da vodi CIV POL. To je ono što on kaže, dakle on ne zauzima ekstremnu poziciju i napušta sitnice. On je u stvari rekao da razgovor sa njima može biti obavljen u kampu, kao što znamo od početka, vi možete biti tamo, međunarodne organizacije mogu biti tamo, CIV POL može biti uključen u istragu kao i UN CIVPOL. Zar ne vidite to?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da, 20. i 21. avgusta.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ne, od samog početka. Tako je bilo, kao što smo videli i 10. avgusta. 9. avgusta. Dakle, on zauzima jednu veoma liberalnu poziciju u svojim pregovorima, zar ne, odustajući od svih ovih stvari. On ne igra tvrdu igru kao što vi kažete da je možda uradio. Zar to nije tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Mislim da ovo ide malo u krug.

ADVOKAT KAY – PITANJE: U redu.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Mislim da interpretacija svih mojih aktivnosti ako posmatrača i da moje kolege to odražavaju u... u kratkom paragrafu. Ako nastavimo sa ovim vrteći se u krug, možemo to, ali ja nisam siguran da to ima smisla.

ADVOKAT KAY: Hajde da pređemo na dokazni predmet Tužilaštva broj P45, dokazni predmet Tužilaštva broj P45. To je izveštaj Akcionog tima za ljudska preva sa istog sastanka koji smo upravo videli dokazni predmet Odbrane broj D622. Ako pređemo na stranicu 3 ovde. Ovo ponovo nije kompletno ali uslediće.

ADVOKAT KAY – PITANJE: General Čermak kaže: „UN mogu organizovati konvoj za raseljena lica smeštena u štabu UN-a sektora Jug za one koji žele da odu u SRJ ili Bosnu. Međutim on je zahtevao da UNCRO preda hrvatskim vlastima 75 muškaraca vojno sposobnih koji su trenutno u bazi UN-a. General Čermak je rekao da će sa tim ljudima morati da se obave razgovori i van prostorija UN-a. UN CIVPOL je ovlašćen da nadzire te razgovore i predstavnici UNCRO-a su ponovili svoj stav. Sastanak je završen. General Čermak je obećao da će ponuditi kraći spisak, od 15 imena, uključujući i muškarce za koje se sumnja da su počinili ratne zločine i iz tog razloga treba da budu u pritvoru hrvatskih vlasti. To pitanje postaje sve urgentnije i zahteva da se reši na višem nivou.“ Upravo smo to videli, kao što sam rekao da ćemo pogledati razne izveštaje sa ovog sastanka, gospodine Liborius. Ako sada pređemo na dokazni predmet Odbrane broj D624, ovo je još jedan izveštaj o situaciji štaba UN-a sektora Jug. Ako pređemo na drugu stranicu, naslov je: sastanci UNCRO-a. Vojni posmatrači EZ se pominju ovde kao dodatak pratnji sektora Jug. Dakle, možete li videti da je general Forand održao sastanak kako bi se razgovaralo o kretanju raseljenih lica. Možete videti ko je sve bio prisutan, svi viši funkcioneri uključujući i Crveni krst. Bilo je dogovoreno da će UNHCR obezbediti autobuse za 800 ljudi, da će polazak biti 26. avgusta, da će komandant konvoja biti viši oficir za vezu sektora Jug, različite agencije koje će biti pratnja. Osnovno pitanje na kom treba da se razgovara na visokom nivou je nadzor UN-a nad pregledom optužbi za koje se očekuje da će hrvatska vlada uskoro savneti protiv nekih od onih muškaraca koji su bili u bazi UN-a. I odgovor na to pitanje je bio hitno potreban. Ako pređemo na sledeći dokument, a to je dokazni predmet Odbrane broj D313.

SUDIJA ORIE: Gospodine Kay, mi dajemo priliku francuskim prevodiocima da...

ADVOKAT KAY: Oh, izvinite, časni Sude. Hvala.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Dokazni predmet Odbrane broj D313, a to je pismo datirano 23. avgusta i dolazi od oficira koji je bio viši oficir za vezu, videli smo da se pominje u ovim stvarima, potpukovnik Tymchuk koji je pisao oficiru za vezu hrvatske vojske u Kninu kao

odgovor na poziv za sastanak tog dana: „Preneo sam vaš zahtev za sastanak komandantu sektora Jug kako bi se ispuni po instrukcijama generala Čermaka spisak onih osoba koje su pod zaštitom UN-a.“ To onda ide u detalje koje smo mi videli. Ako možemo da vidimo poslednjih šest redova. „Postupanje prema onima koji su optuženi za ratne zločine biće dogovoreno od slučaja do slučaja između UN-a i hrvatske vlade. Ako general Čermak ne može da nastavi da radi na ovaj način onda bi komandant sektora Jug želeo da bude obavešten u pisanoj formi o stavu hrvatske vlade kako bi pregovori koji su potrebni na visokom nivou počeli rešavati ovo pitanje.“

ADVOKAT KAY: To je dokazni predmet Odbrane broj D313, koji bi trebali da pogledamo.

SVEDOK LIBORIUS: Časni Sude, ja imam pitanje.

ADVOKAT KAY: Mislim da ovde vidimo drugi dokument. Ne razumem kako se to dogodilo. ali trebalo bi da bude stranica 3 ovog dokumenta, zar ne?

SUDIJA ORIE: Vaše pitanje, gospodine Liborius.

SVEDOK LIBORIUS: Moje pitanje je bilo, ja mislim da je od mene zatraženo da govorim o dva dokumenta na ekranu, ja sam počeo da čitam, zapravo taj konkretni dokument i moje pitanje je: neke od tih dokumenata je najbolje videti u celosti, dakle ako mi date vremena da ih pročitam.

SUDIJA ORIE: Ako osećate potrebu da pročitate deo dokumenta, ali ja ne mislim da će vam Pretresno veće dozvoliti da čitate u celosti stotine i stotine dokumenata.

SVEDOK LIBORIUS: Ne, ne, to je samo bio Tymchukov izveštaj koji smo imali pred nama.

SUDIJA ORIE: Da. U stvari čini se da to nije taj dokument. Tako, dakle, gospodine Liborius, zaboravite taj dokument. Kao što je gospodin Kay ukazao, pogrešan dokument je bio na ekranu.

ADVOKAT KAY: Da.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ovo je pismo od pukovnika Tymchuka od 23. avgusta. Ponovo, predočeno je samo kao deo slike, gospodine Liborius, tako da svi dokumenti pokazani govore o tome šta se dogodilo i ko je šta rekao, koje su bile njihove pozicije, tako da je u potpunosti naznačeno. I možete videti ovde u paragrafu 2: „O razmeštaju onih koji su optuženi za ratne zločine biće dogovoreno od slučaja do slučaja između vlasti UN-a i hrvatske vlade. Ako general Čermak nije u mogućnosti da nastavi na ovaj način, komandant sektora Jug bi želeo da bude informisan pismeno o stavu hrvatske vlade kako bi neophodni pregovori na višem nivou počeli rešavati ovo pitanje.“

ADVOKAT KAY: Hvala. Možemo preći na sledeći dokument., a to je 2D03-0058.

ADVOKAT KAY – PITANJE: ovo je dokument od 23. avgusta od generala Čermaka upućen generalu Forandu i to je spisak ljudi protiv kojih su podnete krivične prijave, kaže se u dokumentu, u vezi sa zločinima protiv Republike Hrvatske onih koji su bili u kampu. Ako pređemo na stranicu 2 možemo videti da ga je poslao general Čermak generalu Forandu. Ovog

puta su tu 62 imena. Dakle, to je bio stav tog dana, 23. avgusta. U vezi sa tim pitanjem, da li ste vi znali da je spisak imena bio smanjen tokom perioda kada su UN i hrvatska vlada razgovarali?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hvala. S obzirom na to da je broj malo smanjen, prema vašem stavu, general Čermak bi trebao podrivati pregovore hrvatske vlade, jer je on sugerisao da treba da bude 10 do 20 ili 15 imena. Zar to nije tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne. Bojim se da moramo da kažemo da se vrtimo u krug. Pitanje odlaska konvoja u tom trenutku, a sada smo na 20. avgustu, kao što je to ilustrovano u pismu pukovnika Tymchuka od 24 avgusta. Taj prvi spisak kao što se kaže u dokumentu kojim se bavio viši oficir za vezu... on to nije prihvatao, i ponovo je iznet stav da konvoj ne može otići dok ove osobe ne budu predate. Dakle, ako pogledate proceduru, odlazak konvoja je bio sprečavan, prema mojim najboljim zapažanjima u to vreme, s obzirom da sam bio posmatrač, sve dok zadovoljavajuće rešenje za hrvatsku stranu nije bilo pronađeno u vezi sa pitanjem pritvora. Ja ne pitam... važno je da razumete... ja ne kažem da je postojala potreba da se pronađu ljudi koji su imale, bez sumnje, ako želite da kažete, krvavi na rukama. Procedura po kojoj je to urađeno i dokaz koji je unapred donet, naravno, to je bio središte rasprave; i ja ne želim da vi pokažete da je ovo pitanje pritvorenika u mojim očima bilo samo pitanje ukrcavanje svih u autobuse, da svi koji su prilično loši ljudi treba da izađu. Pitanje je bilo da se uspostavi uredna procedura.

ADVOKAT KAY: Časni Sude, može li ovaj dokument da bude uvršten kao dokazni predmet i primećujem da je vreme za pauzu.

SUDIJA ORIE: Da, gospodine Waespi.

TUŽILAC WAESPI: Nemamo prigovore.

SUDIJA ORIE: Gospodine sekretare.

sekretar: Dokazni predmet Odbrane broj D896, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Odbrane broj D896 se usvaja u spis. Ako poslužitelj možda da izvede gospodina Liboriusa. Napravićemo pauzu gospodina Liborius.

SVEDOK LIBORIUS: Kada treba da budem spreman?

SUDIJA ORIE: Otprilike za 25 minuta, dakle nastavljamo otprilike u 11 sati.

SVEDOK LIBORIUS: Hvala.

(svedok napušta sudnicu)

SUDIJA ORIE: Gospodine Kay, poslednje pitanje je bilo relevantno, ne ono o pauzi, nego kada ću biti spreman. Možete li nam dati bilo kakve dalje... mikrofon, molim vas.

ADVOKAT KAY: Časni Sude, imam još 14 dokumenata kroz koje treba da prođem. Odlučio sam da se bavim time pre nego drugim temama sa ovim svedokom, baviću se samo ovim pitanjem. To je celina... sa naše tačke gledišta, mi mislimo da je važno da Pretresno veće ne dobije manjak informacija, da mi moramo da prođemo kroz njih, da cela priča bude pred Sudom.

SUDIJA ORIE: Nisam vodio evidenciju o vašim naporima po dokumentu, ali vremenski koliko je to otprilike?

ADVOKAT KAY: 45 minuta.

SUDIJA ORIE: 45 minuta. Onda gospodin Kuzmanović.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Časni Sude, ne očekujem više od sat vremena.

SUDIJA ORIE: Ako strane mogu nastojati da vidimo da li je jedna sesija... naravno procena je jedan sat i 45 minuta da vidimo da li možemo za sat i po ako vi, gospodine Kuzmanoviću, možete uštedeti 10 minuta i gospodin Kay još pet minuta, jer svedočenje ovog svedoka traje prilično dugo. Ja za to ne krivim nikoga od vas, ali to zabrinjava. Gospodine Waespi, koliko vremena ste predvideli u ovom trenutku da vam je potrebno?

TUŽILAC WAESPI: U ovom trenutku, 10 do 15 minuta.

SUDIJA ORIE: 10 do 15 minuta. Što znači da mi treba da pokušamo da završimo sa ovim svedokom pre kraja sednice ovog jutara. Imaćemo pauzu i nastavićemo u 11 sati.

(pauza)

SUDIJA ORIE: Gospodine Kay, možete nastaviti.

ADVOKAT KAY: Hvala, časni Sude. Možemo li da pogledamo dokazni predmet Odbrane broj D626 i to je kratko pismo, datirano 24. avgusta od generala Čermaka generalu Forandu, tražeći da se pridruži susretu sa gospodinom Al-Alfijem.

ADVOKAT KAY – PITANJE: ovo vam pokazujem kako biste imali kompletnu sliku, gospodine Liborius, i ja sam siguran da vi shvatate da je to deo cele priče. Mi to imamo ovde. Sastanak je zakazan za 24. avgust. I sada prelazimo na dokazni predmet odbrane broj 627, možemo videti još jedno pismo datirano 24. avgusta 1995. godine. Dokazni predmet odbrane broj D627. Gospodin Al-Alfi je poslao generalu Čermaku informaciju o raseljenim osobama kao i spisak drugih imena kao što je to gospodin Al-Alfi predvideo da će se možda dogoditi kada je poslao prvobitni spisak. Da li se sećate toga, gospodine Liborius?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Da. Nećemo gledati imena, to je samo deo priče i onda se možemo vratiti na sastanke.

ADVOKAT KAY: Dokazni predmet Odbrane broj D151.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ovo je ponovo dokument od gospodina Al-Alfija. Kako sadržaj poruke pokazuje, ovo je bio izveštaj sa tog sastanka koji je zatražen 24. avgusta, i možemo videti da je i general Forand bio tu. Pitanja o kojima se raspravljalo bila su ova: „General Forand je informisan da je stav hrvatske vlade da je nemoguće da bilo kakav konvoj sa raseljenim licima koja su smeštena unutar štaba sektora Jug krene sve dok 62 osobe tražene zbog ratnih zločina budu predate hrvatskim vlastima. General Čermak je jasno ponovio kako je to poslednje naređenje koje je primio koji odražava službeni stav hrvatske vlade.“ U vezi s tim pitanjem, da li ste vi stekli utisak da je general Čermak postupao u skladu sa instrukcijama o ovom pitanju od viših vlasti u Zagrebu?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Postupak do tog trenutka, siguran sam, bi sigurno zahtevao razgovore sa višim vlastima.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Možemo videti u paragrafu 2 da je spisak predat. On ne uključuje vrste optužbi protiv tih osoba. Stranica 2 dokumenta i general Čermak je rečeno da je ovo suprotno onome što je prethodno dogovoreno, 21. avgusta. On je odgovorio da ovakva informacija može da se dobije od sudskih organa u Hrvatskoj... hrvatske: „On nas je informisao da njegovi naponi da smanji broj onih koji su na spisku nisu bili uspešni,“ i to je bio odgovor koji je on dobio od hrvatske vlade i on je rekao da će zvanično pismo biti poslato. I ovde stoji napomena: „Prema tome, ovo pitanje se ne može rešiti na našem nivou. Potrebno je da viši nivoi hrvatske vlasti budu uključeni. Ovo mišljenje deli i general Čermak lično.“

SUDIJA ORIE: Gospodine Kay, vi čitate.

ADVOKAT KAY: Da, izvinjavam se, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Da.

ADVOKAT KAY: Izvinjavam se prevodiocima što sam išao prebrzo.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Da li vidite ovde, da li se slažete da je ovo pokazatelj da ste vi zapravo pogrešno okrivili generala Čermaka za prepreke i probleme do kojih je došlo tokom tih pregovora. Nije bila njegova greška što se hrvatske vlasti nisu složile sa pozicijom UN-a.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ako dobro razumem vaše pitanje, to što ste rekli da sam ja pogrešno okrivio generala Čermaka, onda ću ja izraziti svoj utisak iz tog vremena iz avgusta; moja izjava je konsolidovano viđenje čitavog procesa.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Mogu li samo tu da vas zaustavim.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Zašto.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ja ne želim vaš utisak. Ja sam vam ukazao na činjenice iz jednog savremenog dokumenta UN-a iz tog vremena, i postavio sam vam pitanje; i sve što želim je da odgovorite da li prihvatate da ste pogrešno okrivili generala Čermaka za probleme vezane

za raseljene osobe u kampu UNCRO-a i pitanja navodnih ratnih zločinaca. Ja ne želim vaš utisak jer sam vam predočio činjenice.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja se ne slažem sa vašim načinom na koji oslikavate situaciju, jer ja mislim da vi ne vidite stvari na isti način kao ja.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hvala vam puno. Pogledaćemo sledeći dokument, a to je dokazni predmet Tužilaštva broj P374. To je izveštaj generala Foranda a odnosi se na sastanak od 24. avgusta, gledamo ga kako bismo imali kompletnu sliku. Ako pređemo na stranicu 3 ovog dokumenta, paragraf 2, gde vidimo belešku generala Foranda sa tog sastanka: „Vojni zapovednik je istakao da je pozicija hrvatske vlade takva da prve 62 osobe moraju biti predate...“ Ističući u paragrafu 3 da su general Čermak i general Forand postigli jedan džentlmentski dogovor 21. avgusta i ističući u paragrafu 4 da ovo pitanje „ne može biti rešeno na nivou sektora Jug. Mora se težiti višem nivou vlasti UN-a i hrvatske vlade.“ Dakle, to je procena generala Foranda sa tog sastanka gospodine Liborius. Da li ćete se vi složiti ili nećete sa mojim poslednjim pitanjem koje sam vam postavio?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Mislim da sam u ranijim prilikama izrazio svoje mišljenje. Ali to je malo kao situacija sa dobrim i lošim policajcem. Da li ste u situaciji koju sam ranije opisao kada pitanje postaje vruć krompir; i neki smisao je konačno postignut na lokalnom nivou, i onda naravno postoji unutrašnja diskusija na hrvatskoj strani, ja nemam nikakvu dilemu o tome. I pitanje kako se pristupilo rešavanju problema. Ja mislim da ako pratimo sled argumenata koje ste vi izneli ranije, da je general Čermak ukazivao od samog početka, mi bismo problem rešili ranije; ali ja sam to rekao ranije.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hvala. Sada ćemo pogledati drugi dokument, dokument po 65 ter broj 4604.

SUDIJA ORIE: Pre nego što nastavimo, gospodine Kay, gospodine Liborius, vaš poslednji odgovor, mogu li ja to razumeti da se vi ne slažete sa gospodinom Kayom, na osnovu informacija koje imamo pred nama gde vidimo da je očigledno general Forand došao do zaključka da se pitanje treba rešiti na višem nivou, vi se ne slažete sa gospodinom Kayom koji kaže, na osnovu ovog materijala, da ste pogrešno okrivili generala Čermaka za prepreke i poteškoće?

SVEDOK LIBORIUS: Ja zaista moram da pročitam vaše pitanje, časni Sude. Mislim da sadrži različite elemente.

SUDIJA ORIE: da, naravno, ja postavljam pitanje, a vi niste odgovorili ni na pitanje koje vam je gospodin Kay postavio; to je moj problem.

SVEDOK LIBORIUS: Razumeo sam pitanje gospodina Kay da li... u mojoj izjavi...

SUDIJA ORIE: Hajde da u ovom trenutku ne raspravljamo da li ste ili ne odgovorili na pitanje. Ja sam stekao utisak da niste. Ali hajde da... ako odgovorite na moje pitanje onda će to biti dovoljno.

SVEDOK LIBORIUS: Prvi deo mog odgovora, da, ja sam shvatio da će se o tome razgovarati... da će biti rešeno na višem nivou. Drugi deo...

SUDIJA ORIE: Ako pročitate moje pitanje. Gospodin Kay vam je predočio izveštaj generala Foranda u kom on iznosi, kao svoje mišljenje, da pitanje treba da bude rešeno na višem nivou. To je informacija koju vam je predočio gospodin Kay. Gospodin Kay bi verovatno želeo da sazna od vas da li je, na osnovu ove informacije, i informacija koje vam je predočio ranije, da li se vi slažete ili se ne slažete sa njegovom sugestijom da ste vi pogrešno optužili generala Čermaka za prepreke i poteškoće. Da li se slažete ili se ne slažete.

SVEDOK LIBORIUS: Nisam se složio kada sam opisao aktivnosti generala Čermaka tokom meseca avgusta.

SUDIJA ORIE: Molim vas, nastavite.

ADVOKAT KAY: Hvala, časni Sude. Ja mogu dati broj dokaznog predmeta sledećeg dokumenta. Dokazni predmet Odbrane broj D628. Dokazni predmet Odbrane broj D628.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ovo je dokument u kom general Čermak, 24. avgusta, istog tog dana, šalje pismo generalu Forandu o zvaničnom stavu hrvatske vlade, uslovi koje mi znamo u vezi sa predajom osoba do trenutka kada oni budu predati, onih u kampu koji ne mogu biti premešteni i to je bio zvanični stav. Da li ste videli ovo pismo u to vreme.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Nisam video pismo. Znam da postoji. O tome se govorilo.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hvala. Nema potrebe da dalje gledamo taj dokument.

ADVOKAT KAY: Dokazni predmet Odbrane broj D314, molim vas.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ovo je telegram od gospodina Akashija iz Zagreba, od 25. avgusta 1995. godine gospodinu Annanu, generalnom sekretaru, u vezi sa raseljenim osobama u Kninu. I to je gospodin Šarinić... da li ste znali ko je on bio?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Koliko se ja sećam, Hrvoje Šarinić je bio načelnik štaba ili tako nešto.

ADVOKAT KAY – PITANJE: i on se konsultovao sa hrvatskim ministarstvom pravde. Hrvatska vlada neće dozvoliti da se razgovori sa osobama osumnjičenim za ratne zločine obavljaju u prostorijama UN-a i zbog toga raseljene osobe ne mogu napustiti kamp sve dok 65 osoba ne budu predate. U paragrafu 2, gospodin Šarinić govori o posetama onima koji su osumnjičeni a koje su ugovorene sa istražnim sudijom. Ceo dokument bi mogao da bude dostupan. Paragraf 3 u vezi sa pozicijom UN-a u odnosu na sporazum od 6. avgusta i govori se o usmenom dogovoru između Hrvatske, generala Čermaka i generala Foranda u ime UN-a koji je još na snazi. Dakle, da li ste znali da je hrvatska vlada nadjačala generala Čermaka ili bilo koju poziciju koju je on dogovorio sa generalom Forandom, oni ga u stvari neće pratiti. Da li ste znali, da je to bilo na visokom vladinom nivou da je odlučeno da se ne podrži sporazum generala Čermaka i generala Foranda? Da li ste to znali?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To malo liči kao da igramo igru dobri i loši momci u diplomatskom smislu...

SUDIJA ORIE: [mikrofon nije uključen]

SVEDOK LIBORIUS: I ja neću da iznosim pretpostavke o ovome.

SUDIJA ORIE: Gospodine Liborius, od vas se ne traži da dajete bilo kakve komentare. Pitanje je jednostavno bilo da li ste znali, da li ste shvatali da je general Čermak bio nadglasan od strane vlade u vezi s tim.

SVEDOK LIBORIUS: Ovi dokumenti sugerišu da jeste, da.

ADVOKAT KAY: Hvala. Nema potrebe da dalje gledamo ovaj dokument, ali kako bismo pomogli Sudu, postojala je pravno mišljenje koje je traženo od UN-a. Časne sudije se mogu setiti toga. To smo pregledali u sudnici kada je general Forand svedočio. To je i dalje u dokumentu i ja neću ponavljati dokaze. Možemo li da pređemo na dokazni predmet Odbrane broj D629, molim vas. Ovaj dokument je od generala Foranda upućen generalu Čermaku i datira od 27. avgusta, gde se kaže: „Sada izgleda da naše više zapovedništvo nije u mogućnosti da napravi pomak... ja mislim da je važno da vas podsetim da ja nemam niti želim imati kopiju spiska koji ste ponudili 24. avgusta.“ To je bio spisak od 64 ili 65 ljudi koji je imao general Čermak: „Do tog vremena dok ne dobijem listu optuženih koja precizira optužbe protiv pojedinaca i saglasnost za odlazak svih onih koji nisu optuženi...“ On kaže da ne oseća obavezu da nametnem pojačane mere bezbednosti u kampu.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Da li ste znali da se razvio problem između hrvatske vlade i UN-a zbog razlika u pravnim sistemima, kako su UN-gledale na hrvatski sistem i kako je hrvatska vlada gledala na to kako njihov pravni sistem funkcioniše. Da li ste znali da reč „optužbe“ izaziva... je uzrok problema između stranaka?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Sećam se da se razvila gomila pitanja o tome kako interpretirati reč optužba.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Da li ste znali da hrvatski pravosudni sistem nije imao sistem optužbi koji bi odgovarao onom po kom se radilo unutar UN-a? Da li ste to znali u to vreme?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja sam u razgovoru sa različitim policijskim službenicima i drugim pravnim činovnicima razgovarao o hrvatskom pravosudnom sistemu s vremena na vreme. Ovo pitanje je, naravno, bilo goruće pitanje tokom avgusta. Sećam se da je bilo razlika u tome kako se optužbe... kao su bile interpretirane, kao što sam rekao.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hvala.

ADVOKAT KAY: Dokazni predmet Odbrane broj D632, molim vas.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ovo je dokument od 30. avgusta 1995. godine. Dokument je od informativno bezbednosne službe, možete li to videti, u gornjem levom uglu. Poslat je generalu Čermaku. Mi smo ranije videli dokumenta koja su oni poslali, spisak ljudi protiv kojih su

podnete krivične prijave zbog kriminalnih aktivnosti protiv Republike Hrvatske a koji su u kampu UNCRO-a u Kninu. Da li znate da je general Čermak dobio ove detalje od o ovim ljudima od službe bezbednosti?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Očekiva bih to.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hvala.

ADVOKAT KAY: nema potrebe da gledamo ceo dokument, časni Sude, ali on sadrži ove detalje u istoj formi na prvoj stranici protiv preostalih 60 do 62 ljudi ukupno. Možemo li da pređemo na dokazni predmet Odbrane broj D633, molim vas.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ovaj dokazni predmet datira od 31. avgusta 1995. godine, to je pismo od gospodina Al-Alfija generalu Čermaku, u kom mu on šalje spisak različitih kategorija ljudi koji su pod zaštitom. Ovo je uključeno samo radi potpune slike o tom pitanju i da pokaže šta se dešavalo.

ADVOKAT KAY: Izgleda da to nemamo na ekranu u verziji na engleskom jeziku. Oh, stranica je otišla visoko. Nema problema. Možemo da pređemo na sledeći dokument jer je ovo samo spisak imena i Sud videti sadržaj dokumenta. Možemo li da pređemo na dokazni predmet Odbrane broj D636.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Ovo je ponovo izveštaj gospodina Akashija generalnom sekretaru Kofi Annanu od 8. septembra 1995. godine i odnosi se na pregovore sa hrvatske vlastima o raseljenim osobama i o tome da su oni u prolazu. Tu se objašnjava šta se događalo na ovim sastancima. I na stranici 2, ako pređemo na paragraf 3, doći ćemo do razloga za ono što je opisano kao prolazno na prvoj stranici i gospodin Akashi izveštava: „Suština spora u ovom trenutku je insistiranje hrvatskih vlasti na dokumentaciji koja podržava predaju tih ljudi. Tu je poternica potpisana od strane sudije zahtevajući od tih osoba da se pojave pred istražnim sudijom, a UN su želele da pregledaju detalje optužbi i da ih potkrepe dokazima u svakom slučaju.“ Da li ste znali da je ovo pitanje postalo deo blokade između dve grupe u septembru, otprilike mesec dana pošto se problem pojavio?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hvala. I pismo se završava, govoreći u paragrafu 7 na sledećoj stanici, sastankom na kom je gospodin Šarinić tražio mišljenje gospodina Annana o tom pitanju.

ADVOKAT KAY: Sledeća serija dokumenata, časni Sude su iz kancelarije Specijalnog predstavnika generalnog sekretara za bivšu Jugoslaviju, kao što stoji u naslovu, iz UN-a gospođi Skare Osbolt, i ako pogledamo dokazni predmet Odbrane D637, časni Sude, postoje dokumenta koja se ne odnose na učešće generala Čermaka i ja sugerišem Sudu da se njima možemo baviti u celini o ovom pitanju ako je razgovor od koristi Sudu bez ulaska u detalje.

SUDIJA ORIE: Gospodine Waespi, imate li prigovor na ovakvo...

TUŽILAC WAESPI: Ne, gospodine predsedavajući. Hvala.

SUDIJA ORIE: Molim vas, nastavite.

ADVOKAT KAY: Dokumenti o kojima govorim su dokazni predmet Odbrane broj D637, dokazni predmet Odbrane broj D638, dokazni predmet Odbrane broj D639, dokazni predmet Odbrane broj D640, ako pređemo na stranicu 2 dokaznog predmeta Odbrane broj D637, vidimo datum kada je gospodin Harston iz UN-a poslao pismo gospođi Skare Osbolt u vezi sa pitanjem optužbi i pravnih pitanja koja sad UN pokreću a u vezi sa razgovorima sa tim ljudima.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Da li ste znali gospodine Liborius, da je u jednoj poznoj fazi a ne na početku ove stvari, da us pravni službenici u UN-u pokretali pravna pitanja i međunarodne pravne odredbe a koje su se odnosile na razgovore sa osumnjičenima za ratne zločine?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Sećam se toga, kako je ovo pitanje postajalo sve komplikovanije i komplikovanije, pravna pitanja, pravni detalji su postali, da tako kažem, stanovište sa kog... pozicija sa koje se rat vodio. Dakle, da, sećam se te pravne diskusije iako je nisam pratio u svim pojedinačnim detaljima.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Da li znate razlog zašto su sva ta pravna pitanja pokrenuta u poznoj fazi od strane Ujedinjenih Nacija, a nisu pokrenuta u prvom prilikom, 8. avgusta u Kninu?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To nas u stvari dovodi to toga kako je interpretirano čitavo pitanje ljudi unutar štaba UN-a sektora Jug i njihove predaje. Po mom sećanju ta pravna pitanja, kako voditi razgovore, kako tumačiti optužbe, šta su optužbe, kao one treba da budu podignute, u skladu sa kojim zakonima i tako dalje, sve je to korišćeno kao instrument da se vrati i da se, znate, dobije što je više moguće od tog dogovora.

ADVOKAT KAY: Hvala.

SUDIJA ORIE: Gospodine Liborius, mogu li da vas tu prekinem. Pitanje je bilo u vezi sa vremenom. Zašto je do toga došlo u kasnoj fazi pre nego u ranoj?

SVEDOK LIBORIUS: Zato što se nije uspelo rešiti to pitanje u prvo vreme. Da je postojala volja da se reši to pitanje, mi bismo to rešili prilično brzo. Zato što se nije uspeli...

SUDIJA ORIE: Dozvolite da vas ponovo prekinem. Gospodin Kay kaže sva ta pravna pitanja su pokrenuta u prilično kasnoj fazi. Da li imate bilo kakvo objašnjenje zašto to nije bilo urađeno u ranoj fazi dok, kao što ste tu stvar objasnili, šta god ste našli da opstruirate vi biste to iskoristili, gospodin Kay vas pita zato ovo, ono što ste vi mogli smatrati opstruktivnim stavom ili pristupom, zašto je to pokrenuto u kasnoj fazi a ne u ranijoj fazi od strane gospodina Čermaka. Gospodine Ka, ako...

ADVOKAT KAY: Apsolutno, časni Sude.

SUDIJA ORIE: To je pitanje.

SVEDOK LIBORIUS: To je bio način na koji sam ja tumačio tu situaciju, kao pitanje koje se razvilo tokom nedelja avgusta, koje je privuklo međunarodnu pažnju. Videli smo... zahtevano je

da se o tome razgovara u Savetu bezbednosti. Pravna pitanja su uvedena kasnije... kasnije tokom procesa, jer je to bila oblast... činilo se da će to oduzeti puno vremena i vi možete da razvijete raspravu iz, da tako kažem, sa moralne tačke gledišta, i stoga, imate dobra objašnjenja zašto ne možete rešiti to pitanje.

SUDIJA ORIE: Da, izgleda da to nije odgovor na pitanje zašto je to uključeno u kasnoj fazi. Čuli smo vaše objašnjenje. Molim vas, nastave, gospodine Kay.

ADVOKAT KAY: Hvala. Ja nastojim da završim na vreme. Preći ću vrlo brzo jer dolazimo do kraja ovog pitanja. Dokazni predmet Tužilaštva broj P387.

ADVOKAT KAY – PITANJE: U dokumentu o kom sam govorio, gospodine Liborius, dokazni predmet Odbrane broj D640, broj ljudi osumnjičenih za krivična dela smanjen je na 34 i mi možemo videti da je jedan deo priče o tome sadržan u dokaznom predmetu Tužilaštva broj P387. Pukovnik Leslie i pukovnik Blahna sastali su se sa generalom Čermakom i potvrdili dogovor postignut 13. septembra u vezi sa odlaskom ljudi, na potrebne aranžmane, na vreme. Pukovnik Leslie je informisao ljude u bazi i zamenik hrvatskog ministra pravde će saopštiti optužbe u 13 časova; u dokumentima koji slede imamo različite spiskove imena i nema potrebe da zalazimo u dalje detalje. Ali ono što se dogodilo do ove faze je da su se strane dogovorile oko 34 osobe, ako su dokumenti zadovoljavajući.

ADVOKAT KAY: Ako predemo na dokazni predmet Odbrane broj D641, datum je 14. septembar 1995. godine. To je ponovo od gospodin Akashija gospodinu Annanu i odnosi se na sastanak sa gospodinom Šarinićem od 9. septembra. I taj paragraf 7 izveštaja koji smo gledali u vezi sa razgovora sa gospodinom Šarinićem o predaji osoba srpske nacionalnosti koji su u bazi UN-a i sa kojima se može vršiti istraga za navodne ratne zločine, i kaže se: „Ja se u principu slažem sa Šarinićevim predlogom ali sam dodao da bi o detaljima morali da se slože general Čermak i general Forand.“ I njegova uprava u UNCRO, Forand je morao da obezbedi da se međunarodni standardi poštuju pre pristajanja na detaljnu proceduru koja će biti predložena od strane generala Čermaka. To je bilo u štabu UN-a. I D315, dokazni predmet Odbrane broj D315, time se završava ovo pitanje.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Jer kao što ćete videti iz ovog dokumenta od načelnika štaba UNCRO-a upućenog komandantu, različitim višim službenicima o premeštanju raseljenih osoba prelaska... prelaska u Srbiju, detalji o tome šta se desilo u Lipovcu. Mene zanima drugi paragraf: „Prvobitna saradnja hrvatske vojske čini se da je izuzetna. Pukovnik general Čermak, vojni upravitelj Knina bio je veoma prijateljski nastrojen i želeo je da pomogne kada smo se sastali sa njim u sredu 14. septembra 1995. godine kako bismo razgovarali o planu kretanja... on je donirao kamion odeće, organizovao je hranu i sokove za raseljene osobe tokom putovanja. Saradnja hrvatske policije izgleda da je takođe bila dobra i oni su razmestili veliki broj policajaca da nadgledaju kretanje konvoja.“ Da li ste znali da je načelnik štaba UNCRO-a imao takvo mišljenje o ulozi generalu Čermaku u ovom pitanju...

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne.

ADVOKAT KAY – PITANJE: ...kretanja ovih ljudi?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Hvala.

ADVOKAT KAY: I poslednji dokument na koji ćemo preći je 2D05-0090.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Poslednji dokument je interni dokument UN-a i nije upućen generalu Čermaku. Ovaj dokument datira od 20. septembra 1995. godine i bio je od vršioca dužnosti komandanta sektora Jug pukovnika Blahna. Mi znamo da je general Forand bio odsutan tog dana i znamo da je upućeno ministru odbrane Republike Hrvatske a tiče se prevoz izbeglica 16. I 17. septembra 1995. godine u skladu sa planom UNCRO-a i komandanta sektora Jug i on je tu govorio o transportu, kategorija ljudi. U drugom paragrafu: „Kao što je pomenuto u humanitarnoj misiji različite međunarodne organizacije i druge agencije su učestvovale. Jedna od ključnih ličnosti za uspeh ove misije bio je pukovnik Čermak, general Čermak i njegov oficir za vezu kapetan Luković, poručnik Mercer, zastavnik Dondo. Zahvaljujući njihovoj inicijativi i odgovornoj akciji ova misija je uspešno obavljena. Molim vas prenesite moju ličnu zahvalnost generalu Čermaku za njegove brze i profesionalne postupke.“ Može li ovo pismo da postane dokazni predmet, molim vas, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Gospodine Waespi.

TUŽILAC WAESPI: Nemamo prigovora. Ne sećam se da sam pismo video ranije, ali ja i dalje nemam prigovora.

ADVOKAT KAY: Pitao sam pukovnika Lesliea, mislim da je to bilo o tome. Ja sam pitao nekoga, nisam pratio. Možda je uvršten kao dokaz sa generalom Forandom. Možda sam napravio greški ali...

SUDIJA ORIE: Ne mogu ni da potvrdim ni da negiram da li ste vi napravili grešku, gospodine Kay.

ADVOKAT KAY: Da.

SUDIJA ORIE: Možda da mu posvetimo odgovarajuću pažnju.

ADVOKAT KAY: Ja imam informaciju sada, ono je slično pismu pukovnika Lesliea. Ono nije isto. Pukovnik Leslie je napisao pismo koje sam mu predočio... ja sam mu sugerisao... on to nije imao...

SUDIJA ORIE: Očigledno to još uvek nije uvršteno u spis.

ADVOKAT KAY: Ne, to je drugo pismo.

SUDIJA ORIE: Da. Uvek je dobro videti da niste napravili grešku. Molim vas, nastavite.

ADVOKAT KAY: Hvala. Ako ovome može da se dodeli broj dokaznog predmeta.

SUDIJA ORIE: Gospodine sekretare.

sekretar: Časni Sude, ovo će biti dokazni predmet Odbrane broj D897.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Odbrane broj D897 se usvaja u spis.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Pa, to je priča o raseljenim licima, gospodine Liborius, i ljudima koji su navodno počinili ratne zločine na osnovu dokumenata iz tog vremena. Zar se ne slažete da oni pokazuju drugačiju sliku od vaše procene nekoliko godina kasnije da je to bila igra generala Čermaka i da je on hteo da što više ljudi izvede iz kampa UN-a? Zar se ne slažete da ste bili nekorektni prema njemu?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja mislim da ću ponoviti ono što sam već rekao, ali ja mislim da to nije tačno.

ADVOKAT KAY – PITANJE: Možete li samo da odgovorite na pitanje.

SUDIJA ORIE: Gospodine Liborius nema potrebe da ponavljate. Pitanje je jednostavno bilo da li biste, nakon što ste pogledali sav ovaj materijal, vašu procenu, nekoliko godina nakon ovih događaja, smatrali nepravednom ili ne. To je jednostavno pitanje.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne.

SUDIJA ORIE: Hvala. Molim vas, nastavite.

ADVOKAT KAY: Hvala, časni Sude. Ja nemam daljih pitanja.

SUDIJA ORIE: Gospodine Kuzmanoviću, da li ste spremni da unakrsno ispitajte gospodina Liboriusa? Gospodine Liborius, gospodin Kuzmanović je zastupnik Odbrane i zastupa gospodina Markača i on će vas sada unakrsno ispitati.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: ADVOKAT KUZMANOVIĆ

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Dobro jutro, gospodine Liborius. Još pet minuta.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Dobro jutro.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Gospodine Liborius, ja ću svoja pitanje grupisati oko dve oblasti, i nadam se da ćemo završiti u nešto kraćem roku.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Ako možemo da pozovemo dokument 3D01-0053.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: I dok se to učitava, gospodine Liborius, vi ste tokom vašeg rada uradili procene šteta na zgradama, uključujući i verske objekte u sektoru Jug, tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Ja sam primetio barem u dokumentaciji koju ste vi sačinili da vi niste razgraničili da li su ili nisu, na primer, verski objekti u sektoru Jug, to bile katoličke crkve. Da li je to dobra procena sa moje strane?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Molim vas, objasnite razgraničenje...

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Naravno. Kada biste sastavili svoj spisak oštećenja na verskim objektima vi niste pravili posebnu kategoriju za, na primer, pravoslavnu crkvu ili katoličku crkvu, tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Delimično tačno, delimično tačno. Ako se desilo tokom naših posmatračkih aktivnosti da smo bili u poziciji da utvrdimo da li je to bila pravoslavna crkva, mi bismo to učinili. Kao što sam rekao ranije, sastavljanje konačne verzije baze podataka posmatračke misije EZ nisam ja uradio. Mislim da je to... da li to zadovoljava vaše pitanje?

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Naravno da ste vi igrali tu određenu ulogu, ali vi ste više imali ulogu u izveštavanju, tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: U tom izveštavanju, da li je tačno reći da se niste pozivali na bilo kakve informacije hrvatske vlade o razaranjima koja su se desila pre početka operacije *Oluja*?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne razumem vaše pitanje.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Da li ste se oslanjali na bilo kakve informacije koje su poticale od hrvatske vlade o razaranju zgrada bilo da su one verske građevine ili druge građevine u sektoru Jug pre operacije *Oluja*?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Kao posmatrač ja bih prikupljao što sam mogao više informacija unapred. Da li će se desiti da te informacije imaju i hrvatski izvori to bi samo bio dodatni teren na kom biste mogli da sprovedete svoje posmatračke aktivnosti, dakle ja to nisam isključio. Nisam siguran da sam potpuno razumeo vaše pitanje.

SUDIJA ORIE: Gospodine Liborius, pitanje je jednostavno da li ste se oslanjali na bilo kakve informacije vlade o razaranjima koja potiču pre operacije *Oluja*.

SVEDOK LIBORIUS: Ja sam se informisao onoliko koliko sam mogao.

SUDIJA ORIE: Da li je to uključivalo i informacije vlade?

SVEDOK LIBORIUS: Da, mislim da jeste.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Da li se sećate bilo koga iz hrvatske vlade sa kim ste razgovarali konkretno o ratnoj šteti u sektoru Jug pre operacije *Oluja*.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: S vremena na vreme razgovori sa oficijom za vezu Hrvatske vojske, to bi mogla biti takođe jedna od tema kojom smo se bavili.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Što se tiče imena ili pripadnika nekog ministarstva koji nije bio oficir za vezu vi nam ne možete reći konkretno. Da li je to tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja mislim da neko od imena koje je gospodin Kay ranije pomenuo. Ja sam o tom pitanju razgovarao s vremena na vreme.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Pred vama je...

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Luković i Dondo i tako dalje.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Pred vama je pismo od 1. septembra koje je potpisao dr Ivan Šimonović, u to vreme pomoćnik ministra spoljnih poslova, u kom se nalaze neki statistički podaci o šteti i stanovništvu pre i nakon operacije *Oluja*. Da li ste se ikada sreli ili razgovarali sa dr Šimonovićem u bilo kom trenutku?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne sećam se toga.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Da li znate ko je dr Šimonović?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Da li znate da je on trenutno ministar pravde Republike Hrvatske?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Ako pogledamo drugu stranicu, u drugom paragrafu na stranici 2, paragraf počinje...

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Rekao bih da su slova sitna.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Dokument počinje: „Pre početka srpske agresije 1991. Godine bilo je 581 633 etničkih Srba (12,2 posto stanovništva) u Hrvatskoj.“ Da li ste znali tu cifru?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Dvanaest posto ili tako nešto bi u osnovi odgovaralo mom prethodnom znanju, da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Sledeća rečenica glasi: „Srbi su činili većinu u samo 11 opština.“ Preskočiću ovo što je u zagradi: „U kojima ih je bilo 144 200 od 195 000 ili manje od jedne četvrtine svih hrvatskih Srba.“ Da li ste znali za ovakav pregled stanovništva u ti opštinama, do sada?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ako ovo postane jedna statistička vežba, dozvolite mi da se vratim na jedno vaše ranije pitanje koje se odnosi na ono što sam ja rekao kada smo se poslednji put sastali...

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Gospodine izvinite...

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne, sačekajte, molim vas.

SUDIJA ORIE: Gospodine Liborius. Gospodine Liborius.

SVEDOK LIBORIUS: Da, mi smo koristili informacije u statističkoj knjizi koju je vlada hrvatske prethodno izdala. Mislim da sam to ranije nazvao velika plava knjiga i kada god je bila potrebna neka statistika ja bih najčešće tražio informacije iz tog izvora.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Dakle, odgovor na moje pitanje bi bio da?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Na koje pitanje?

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Da li ste znali kakav je bio sastav stanovništva u ovim opštinama do sada kada sam vam to pročitao. Ja vas ne pitam za tačan citat ali vi se sećate da je u plavoj knjizi bila sadržana ovakva vrsta statistike o stanovništvu. Da li je to tačna izjava?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Statističke informacije koje sam ja imao u to vreme su ukazivale da je bilo opština pre rata 1991. godine gde su Srbi činili većinu, bilo je i oblasti gde su etnički Hrvati bili u većini, ali cifra stanovništva je bila negde oko 15 posto. Vi ste rekli 12,2. Ja sam po nekad po pravilu koristio oko 15 posto, ali ja ne mislim da to pravi veliku razliku ovde.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Pa, to nije moj broj, to je broj koji se nalazio u onome što je hrvatska vlada izdala u ovom konkretnom dokumentu.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: U redu.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: U paragrafu 3 ovog dokumenta...

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Ako možemo da spustimo malo niže molim vas, rečenica u trećem paragrafu odozdo koja počinje: „Kao posledica...“ „Kao posledica a posledica je onoga što se dogodilo između 1991. i 1995. godine, procena je da je samo 184 000 Srba ostalo na okupiranoj teritoriji 1994. godine. Zanimljivo je primetiti da je manje od 3 posto preostalog stanovništva kontrolisalo više od jedne četvrtine države.“ Gospodine Liborius, prilikom vašeg pregledanja broja stanovnika prilikom sastavljanja vašeg izveštaja da li ste znali za tu cifru od 184 000 koji su ostali na okupiranoj teritoriji 1994. godine?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja se sećam da sam koristio zvaničnu brojku koju je dala takozvana vlada Republike Srpske Krajine... Smatrao sam da je to naduvana brojka i da tu ima manje ljudi. Uvek sam te navodno tačne brojke uzimao sa dozom opreza.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: U redu. Ovaj broj od 184 000 Srba da li se slažete ili se ne slažete sa tim brojem kao što ga je predočila vlada Republike Hrvatske?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ako me danas pitate za broj ja bih zauzeo isti stav u radu kao i ranije, da bih želeo da pogledam neke od mojih beleški i želeo bih da prođem kroz neka dokumenta. Nisam u poziciji da kažem nekoliko godina kasnije da kažem da li je tačan broj 184 ili 150 ili 200; i ja ne mislim da je fer ako moram da navedem tačan odgovor.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Pa, fer je reći da vi ne možete da se složite i ne možete da se ne složite, da ne znate?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Fer je reći da ako mi postavite konkretno pitanje o nekom od tih detalja ja bih trebao da se vratim na dokumenta.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Na koja dokumenta biste trebali da se vratite?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ako imam dovoljno vremena koje bi mi dala moja vlada ja ću se vratiti na plavu knjigu, vratiću se na dokumenta koja sam sam izradio. Vratiću se na brojke UNHCR-a. Vratiću se na brojke ICRC-a, one su bile prilično tačne.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Hajde da pretpostavimo na trenutak da je ovih 184 000 Srba da je to u opsegu stanovništva za koje biste vi mislili da je bilo na tom području 1994. godine?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVO: Pa to nije predaleko od toga. Ja ne mislim.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: A šta je s tim što je tri posto stanovništva kontrolisalo skoro jednu četvrtinu države. Da li imate bilo kakvo neslaganje sa tim? Vi biste se složili da je jedna četvrtina Hrvatske bila okupirana od strane Srba? Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da, da. Opšta slika je da su okupirana područja bila prilično retko naseljena što je u suprotnosti sa primorskim područjem, Zagrebom i većim hrvatskim gradovima u Slavoniji. To je fer opis onako kako sam ja video situaciju u to vreme.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: U redu. Da li se slažete sa mnom, gospodine Liborius, da je većina Srba u Hrvatskoj, veći deo Srba su živeli u gradovima pre nego u sektoru Jug pre nego što je izbio rat, ako znate to?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Mislim da je etnički sastav koliko se ja mogu setiti ukazivao na to da je bilo puno Srba koji su živeli u većim hrvatskim gradovima, uključujući i Zagreb i da je... ja ne znam tačan broj, treba to da kažem, to bih morao proveriti, područje Krajine gde su Srbi bili u većini početkom rata, veoma brutalna policija i vojska krajinskih Srba je proterala sve ljude koji su bili etnički Hrvati i tako je smanjen broj stanovništva unutar... unutar oblasti Krajina, i neki Srbi koji su živeli u gradovima u Hrvatskoj kao što su Zagreb i Split i druge oblasti, da su oni tokom ratnih godina su, da tako kažem, napustili to područje. Oni su možda još uvek tamo bili pravno registrovani, ali s vremena na vreme biste naišli na priče i informacije i dokaze koji ukazuju da su oni smatrali da je sigurnije da napuste to područje idući preko Mađarske u Srbiju i ja pokušavam da prođem kroz statistička pitanja koja morate uzeti u obzir kada se bavite ciframa koje se odnose na stanovništvo, jer se one uvek koriste u političke svrhe.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Ja ove ne pokušavam da ih upotrebim u političke svrhe ovde. Ja samo koristim ovaj konkretni dokument i ako pogledamo 184 000 Srba koji su izlistani u ovom dokumentu kao preostali na okupiranoj teritoriji i ako ih uporedite sa 580 000 Srba u okviru stanovništva Hrvatske vi biste se složili sa mnom da većina Srba koji su živeli u Hrvatskoj nisu živeli u oblastima koje su bile okupirane već izvan okupiranih delova Hrvatske. Ako se samo osvrnemo na brojeve.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja nemam brojeve za sektor Istok i ja mislim da on takođe sadrži par gradova sa značajnom populacijom.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Ali uopšteno da li biste se složili sa mnom, zar ne biste? Koristeći brojeve... pod pretpostavkom da ovde brojevi u ovom ed-memoaru tačni?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Šta ste rekli?

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Mislim da većina Srba koji su živeli u Hrvatskoj tokom tog vremena nisu živeli u sektoru Jug ili sektoru Sever, onome što je nazvano okupiranim teritorijama ili u sektoru Istok i Zapad već u neokupiranim delovima Hrvatske.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja mislim da je u to vreme dolazilo do priličnog naduvavanja broja Srba koji su živeli ili koji su bar bili registrovani kao stanovnici hrvatskih gradova, ali u stvari tu nisu živeli.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Dakle, vi sene možete složiti sa mnom ili se možete složiti?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To nije stvar slaganja ili neslaganja. Ja mislim da je uopšteno prihvaćena činjenica da je u Krajina tokom ratnih godina postala oblast gde su ostali veoma, veoma mali džepovi etničkih Hrvata koji su živeli koji su bili pod zaštitom, između ostalih posmatračke misije EZ. Ja sam postio neke zaseoke i snage UNPROFOR-a, ali to je bila oblast gde je prethodno bilo dosta ljudi i to su takođe Srbi, krajinski Srbi koji su tamo živeli pre rata a koji su zbog opšteg stanja nesigurnosti isto tako otišli. Ja znam mnoge koji su otišli za Banja Luku, užu Srbiju, dakle to je bila... etnički prilično čista oblast.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Naravno. Ja razumem to, gospodine Liborius. Mislim na moje pitanje i ja ću ga postaviti još jednom i onda ćemo preći dalje. Koristeći cifre u ed-memorandumu ako imate 581 000 etničkih Srba koji žive u Hrvatskoj i 184 000 živi ili ostalo na okupiranoj teritoriji, da li se slažete sa mnom da korišćenje ovih brojeva da je većina, velika većina etničkih Srba živela izvan okupiranih oblasti.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ako vi koristite cifru 597... šta je to 597, da li je svakako više od 184.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Preći ću dalje. Hvala, gospodine Liborius.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Ako možemo da pređemo na sledeću stranicu ovog dokumenta, molim vas, o ovoj temi.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Govori se o razaranju crkava – to počinje na kraju drugog reda. Kaže se: „Na primer, od 164 katoličke crkve na nedavno oslobođenoj teritoriji, njih 154 ili 94 posto bile su oštećene ili uništene. U poređenju sa od 114 srpskih pravoslavnih crkava od kojih su 97 ili 85 posto bile neoštećene i trenutno se o njima brinu hrvatske civilne vlasti. Pored toga prisutno je i potpuno razaranje hrvatskih gradova i sela, suma direktne materijalne štete iznosi preko 23 biliona američkih dolara.“ Gospodine Liborius, ja želim da vas pitam konkretno jer ste vi izveštavali o analizi štete na zgradama, konkretno i nekih crkava, da li ste bili svesni ovih statističkih razlika u, na primer, razaranju verskih objekata kada ste sačinjavali vaš izveštaj?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja bih možda trebao da podvučem da je područje u kom sam ja radio imalo više oblasti gde su Srbi bili u većini nasuprot drugim oblastima na okupiranoj teritoriji, posebno u sektoru Zapad, i naravno, oštećenja katoličkih crkava, na primer... crkve u Kninu takođe je bila činjenica. Nama je bilo jasno u to vreme, 1995. godine, budući da su srpske snage imale kontrolu nad Krajinom mnogo godina, oni sigurno ne bi uništavali srpske pravoslavne crkve. Ja se ne sećam tako puno katoličkih crkava; ali ja naravno znam, kao što sam rekao da su neke od njih bile uništene. I naravno, rukovodstvo Krajine je srpske pravoslavne crkve smatralo vlastitim crkvama.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: ako možemo da pređemo na stranicu 5 ovog dokumenta, molim vas.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: U ovom dokumentu, gospodine Liborius počev od stranice pet, imamo šest stranica razaranja konkretnih katoličkih crkava, tu se kombinuju sektori Jug i Sever, na primer, vama je poznata oblast Drniš, tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Mm-hm, da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Tu je očigledno bilo na desetine crkava i verskih objekata koji su bili uništeni ili razoreni. Možete li mi reći, kada ste obavljali vaše analize o oštećenju da li ste uključili bilo koju od ovih zgrada koju ste na primer primetili u Drnišu?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja mislim da treba da pravimo razliku između dve stvari.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Naravno.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Procene koje su od nas zatražene da počnemo sa izradom na jedan sistematičan način kratko nakon što je operacije *Oluja* završena i da se uglavnom fokusiramo na stambene objekte, kuće, stanove i tako dalje. Naravno, mi bi smo s vremena na vreme uključili i verske objekte, na primer, u toj oblasti ako su se događala spaljivanja zaseoka a jedna posebna crkva je sačuvana i pošteđena, mi bismo naravno to zabeležili. Vi pitate za Drniš, i da li sam ja bio upoznat sa tim, naravno, ja mislim da je moje sećanje bilo da je konkretno u ružičastim zonama su se takođe odvijale borbe, i razaranja crkava se naravno događalo, što je za svaku osudu, rekao bih.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Ako pređemo na sledeću stranicu, gospodine Liborius.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Pod naslovom Knin, Knin nije bio u ružičastoj zoni. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da, to je tačno.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: I tu se nalazi osam verskih objekata koji su...

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: ...uništene. grad Benkovac takođe nije bio ružičasta zona, zar ne?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Svakako ne.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: I ako možemo da pređemo na sledeću stranicu.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: I Obrovac nije bio ružičastoj zoni.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Svakako ne.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Preskočiću sledećih nekoliko stranica jer one uključuju sektor Sever.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Ako možemo da pređemo na stranicu 11, molim vas. Ako možemo da vidimo vrh stranice, molim vas.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Ovo je lista stanja pravoslavnih crkava i manastira na oslobođenom području, bivše sektor Sever i Jug, i očigledno su prve tri oblasti u sektoru Sever, tačno? Drniš ili u sektoru Jug?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne, ovo je u sektoru Jug.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: I možete li videti bar ono što je dokumentovano ovde da je velika većina njih ili skoro sve zgrade ostale neoštećene i čuvale su ih političke patrole. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja samo vidim prvu stranicu.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Naravno.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Hoću da kažem...

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Ako možemo da predemo na stranicu dva.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja mislim da sam često pominjao takođe u mojim izveštajima da su pravoslavne crkve, manastire i tako dalje čuvale vojne osobe. S vremena na vreme sam razgovarao sa stražarima i to ih je bar za neko vreme pošteđelo razaranja. Vratio sam se jednom kada je straža bila povučena i onda su neke od njih bile spaljene ali to je druga priča.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: To niste naveli ni u jednom izveštaju, zar ne?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Oh, jesam.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: To da su crkve bile spaljene kasnije kada ste se vi vratili?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Na kraju mog boravka u sektoru Jug, ja mislim, da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Ovo je 1. septembar. Ovaj izveštaj datira od 1. septembra. Ako pogledate drugu stranicu ovde, na primer, pod naslovom Knin, nalazi se 17 zgrada, verskih objekata... 17 srpskih verskih objekata od kojih su svi neoštećeni osim poslednjeg gde postoje oštećenja i sada se on osigurava?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da. Ja sam razgovarao sam jednom sa momcima koji su obezbeđivali manastir Krka.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: I isti slučaj su Benkovac i Obrovac na sledećoj stranici. I ponovo Obrovac koji je takođe sektor Jug. Tačno.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Mm-hm.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Da?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Časni Sude, želeo bih da ponudim ovaj dokument na usvajanje.

TUŽILAC WAESPI: Nemamo prigovore, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Gospodine sekretare.

(Pretno veće i sekretarijat se savetuju)

SUDIJA ORIE: Da, gospodine Kay, zao mi je što moram da vas obavestim da vi jeste napravili grešku.

ADVOKAT KAY: Da.

SUDIJA ORIE: Vi ste ponudili na usvajanje pismo koje je dobilo broj D897, ali to je već D316. Stoga, dakle, D897 sada može biti upotrebljen za poslednji dokument koji je ponudio gospodin Kuzmanović.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Hvala, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Dokazni predmet Odbrane broj D897 se sada usvaja u spis. Ali to je drugačiji broj. To je 3D... ako mi možete pomoći...

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Naravno, časni Sude, 3D01-0053.

SUDIJA ORIE: Hvala. Dokument se sada usvaja pod brojem D897. Molim vas, nastavite.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Hvala, časni Sude.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Gospodine Liborius, ja ću sada preći na drugu temu i to je moja poslednja tema koja uključuje nešto više dokumenata. Tokom sažetka vašeg svedočenja koje je napisano... pročitano tokom glavnog ispitivanja i ja ću pročitati deo toga i postaviti vam neka pitanja o tome. Deo sažetka, a to je podnesak pod 92 ter kaže...

SUDIJA ORIE: Moram vas podsetiti da sažetak služi samo za informisanje javnosti.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Da jeste, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Da, ako postoji... ako ćete ubrzati stvar onda je to u redu, ali ako to vodi raspravi da li sažetak odražava ono o čemu je postavljeno pitanje u izjavi onda naravno gubimo vreme. Ostavljam to vama...

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Da časni sude. Biću veoma kratak i neću puno čitati, to su samo dve rečenice, tri.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Ja ću postaviti neka pitanja o tome, dakle imajte to na umu, gospodine Liborius. „Opisuje se da je tokom operacije *Oluja* on bio očevidac granatiranja Knina i posmatrao je gađanje iz više raketnih sistema. Svedok 127,“ a to ste vi, „lično je video kriminalne aktivnosti unutar sektora Jug tokom nedelja nakon granatiranja. To je uključivalo pljačke, paljenja kuća, njiva i imovine kao i ubijanje stoke od strane trupa HV-a i

specijalne policije.“ poslednje dve reči specijalna policija to je ono na šta ja želim da se fokusiram sa vama, gospodine Liborius.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Ako pređemo na dokazni predmet Tužilaštva broj P815, molim vas.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Gospodine Liborius, ovo je vaš izveštaj od 26. avgusta 1995. godine, koji ste vi napisali po naslovom Posledice operacije *Oluja* u bivšoj RSK?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Prvobitne posledice.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Da. Dok izveštaj kaže na temu: Posledice a u izveštaju je naslov prvobitne posledice?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Mi se obojica slažemo. Na poslednjoj stranici ovog dokumenta, nažalost, moj dokument nije numerisan osim za štampu. To je 5933, to je poslednja stranica. Aneks B. Ja ću podneti vama... u ovom celom dokumentu, gospodine Liborius, uključujući i vaš pregled gde opisujete uslove života, faktore razaranja, zaključke, uključujući i aneks A, a to su određena zapažanja iz dana u dan, ne spominje se specijalna policija ni u jednom izveštaju. Da li imate bilo kakav razlog da se ne složite sa mnom. Pretpostavljam da ako vam je potrebno... prođite kroz to, izvinite.
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Kako treba da protumačim vaše pitanje?

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Pa, hajde da... ja ću preći na poslednju stranicu aneksa B. Gde vi kažete: „Ovaj aneks je opis osoba i grupa posmatrača od strane PMEZ radi pljačke ili paljenja, timovi evropske posmatračke misije su delovali u južnom delu sektora Jug.“ I vi ste istakli velikim slovima UKLJUČENE JEDINICE i onda ste naveli da su pripadnici PMEZ svedočili o tipovima ljudi i grupa uključenih u paljenja i pljačke i ovaj spisak ne uključuje nigde specijalnu policiju. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ovaj spisak ovde sa brojevima 1, 2, 3 i 4 njihova svrha je bila da opišu lica onih u onome što se izgleda događalo. On ne pravi razliku između gardijskih jedinica HV-a. Razlika koja se podvlači ovde je između vojne policije, a li je to vojna policija ili civili, da li su to uglavnom civili. Dakle, svrha ovoga ovde bila je ne da kaže konkretno ovo je bila dobrovoljačka jedinica, to je bila gardijska brigada, ovo je bila specijalna policija, ovo je bila redovna policija, to nije bila svrha ovoga.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Da li sam vas ja pitao, gospodine, koja je bila svrha?

SUDIJA ORIE: Gospodine Kuzmanoviću, vaše pitanje je bilo nejasno. Vaše pitanje je bilo nejasno da li ovo uključuje... mi treba da pravimo razliku između da li izveštaj konkretno spominje ili on može uključiti i neku od pomenutih kategorija. To pitanje nije konkretno; i stoga mislim da vaš poslednji odgovor nije bio najbolji. Molim vas, nastavite.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Specijalna policija se ne pominje nigde u aneksu B. Da li je to tačno, gospodine Liborius? Vi kažete: hrvatska civilna policija vi kažete vojno osoblje HV-a, ali vi ne uključujete specijalnu policiju u aneks B. Da li je to tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Tačno je da se specijalna policija ne pominje u papirima koji su pred nama. Ja se sećam da je pitanje specijalne policije koje se pominje u rezimeu postalo mnogo relevantnije nakon što je ovaj aneks načinjen.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: U redu. Proći ćemo kroz to.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Hajde da pređemo na dokazni predmet Tužilaštva broj 799, molim vas.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Dokazni predmet Tužilaštva broj 799, gospodine, je vaša izjava od 2. novembra 1995. godine.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Ako pređemo na... broj je na dnu, to je 9360.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Vi konkretno govorite na samom vrhu ovog dokumenta o kontrolnim punktovima koje je držalo osoblje MP HV-a. To je Hrvatska vojska i vojna policija. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Ili vojna policija Hrvatske vojske i CRO policija, a to je hrvatska policija, tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da. Bilo je pomenuto kada kažem hrvatska policija ja pravim razliku... pravim razliku između vojske i policije.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: U redu. Nigde...

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Imajući različite elemente policije koje sam pokrio tim izrazom.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Nigde se ovde ne pominje specijalna policija, tačno, reč specijalna policija ili opis jedinice koja se naziva specijalna policija. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To je tačno.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Vi znate... da li znate šta je bila specijalna policija?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Koliko se ja sećam, specijalna policija, rečeno mi je da je ona po nekad korišćena za operacija čišćenja. Služila je da izvede operacije u nekim konkretnim područjima. Mi bismo, s vremena na vreme, bili informisani da neka jedinica deluje u određenom području i mi tu ne bismo mogli pristupiti jer je bila specijalna policija prisutna.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Aktivnosti?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Aktivnosti, šta?

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Jer su se odvijale aktivnosti specijalne policije?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Da li ste ikada videli specijalnu policiju?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: S vremena na vreme bismo naišli na njih. Ja mislim... privremeni garnizoni koje su oni koristili, uglavnom su to bila mesta koja su izgledala kao vojni objekti, u velikom broju. Oni su naravno svi imali policijska vozila sa policijskim oznakama, ta vrsta stvari.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Koju vrstu automobila su imali?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Imali su vozila na četiri točka. Imali su i različita druga vozila.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: A gde ste ih vi videli. Rekli ste da ste ih videli s vremena na vreme. Gde?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Sećam se da smo ih videli u oblasti oko Gračca. Mislim da su došli iz oblasti Donji Lapac.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Kako su vojnici izgledali, vojnici civilne policije?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Na šta mislite...

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Koju vrstu uniformi su imali?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Neki od njih koje sam video imali bi... video sam više borbenih tipova policijskih uniformi.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Šta to znači, koje boje?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Neke od njih bi bile plavičaste.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Plavičaste?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Neke od onih koje sam video, da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Srebrne?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Srebrne, šta?

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Uniforme. Sive ili srebrne uniforme
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Siva, koja je to boja? Nisam bas dobar sa bojama ne engleskom. Tamno sivo-plava.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Vrsta plavičaste boje?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Vrsta...

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Da li bi to bila vrsta, kao vrsta ove sive?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da, ponekad sa malo više plavog ali ponekad. Ponekad takođe samo plava.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: U redu.

SUDIJA ORIE: Gospodine Kuzmanoviću, za potrebe zapisnika da li biste opisali tu boju?

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Naravno, ja sam koristio sivu koja je na podlozi za miša.

SUDIJA ORIE: Da, sivi miš.

SVEDOK LIBORIUS: Neki su imali radne uniforme.

SUDIJA ORIE: Da. Ja ne znam da li je to bilo na video snimku. Naravno, u kasnijim slučajevima.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Da bi se nasmejali tome, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Ne, ne pokušavam da se šalim. Da bi im se omogućilo da prate postupak.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Tražim video kameru.

SUDIJA ORIE: Samo da vidimo da li to može biti na video snimku. Ja se ne usuđujem da ga opišem. Problem je što je to uputstvo da ako predsedavajući sudija govori onda on treba da bude na ekranu, dakle ja ću usta držati zatvorena za trenutak kako bi kamera prikazala boju vašeg...

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Ja ću demonstrirati boju uniforme kako ju je opisao gospodin Liborius ukazujući mojim perom ovde.

SUDIJA ORIE: To je sada u zapisniku. Molim vas, nastavite.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Ako možemo da pređemo na dokazni predmet Tužilaštva broj P8303, molim vas.

SUDIJA ORIE: Gospodine Kuzmanoviću, ja takođe gledam na sat.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Časni Sude, imam još oko tri izjave kroz koje treba da prođem.

SUDIJA ORIE: Koliko će to vremena otprilike oduzeti?

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: 20 minuta.

SUDIJA ORIE: Onda prvo treba da imamo pauzu iz različitih razloga.

ADVOKAT KAY: Časni Sude, iz ličnih razloga ja ne mogu biti ovde i ja ću morati odmah da se povučem. Gospođo Higgins i gospodine Cayley će biti zaduženi za pitanja u mom odsustvu.

SUDIJA ORIE: Hvala za tu informaciju. Prvo ćemo imati pauzu i nastavićemo u 13 časova, uveren sam da ćemo moći da pustimo gospodina Liboriusa u 15 minuta do 2 sata.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Da, časni Sude. Hvala.

(pauza)

SUDIJA ORIE: Gospodine Kuzmanoviću, molim vas nastavite.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Hvala, časni Sude. Imao sam kratko razgovarao sa gospodinom Waespijem i dokazni predmet Tužilaštva broj P803 a to je izjava iz septembra 2008. godine, to je dopunska izjava svedoka. On se složio da se ne pominje specijalna policija u ovoj konkretnoj izjavi, pa kroz nju nećemo prolaziti. Da li sam u pravu, gospodine Waespi.

TUŽILAC WAESPI: Da, to je ono što ste mi vi rekli, da se tu ne spominje specijalna policija.

SUDIJA ORIE: Vi ste se složili gospodine Waespi. To je ono što je gospodin Kuzmanović rekao. Vi znate šta se govori prilikom venčanja, sada se usprotivite ili nemojte to nikada učiniti, samo o ovom pitanju, naravno. Molim vas nastavite.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Hvala, časni Sude. Ako možemo da pređemo na dokazni predmet Tužilaštva broj P801, molim vas. I molim vas, treću stranicu dokaznog predmeta Tužilaštva broj P801.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: I dok se to učitava, gospodine Liborius, ovo je vaša izjava od oktobra 2005. godine. I na vrhu ove stranice vi pominjete da je štab specijalne policije bio u Gračacu i da ste imali dva sastanka sa specijalnom policijom u Donjem Lapcu. Idemo odvojeno. Prvo, štab specijalne policije u Gračacu, to je bilo nešto što ste vi приметili?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: U redu. I rekli ste da ste imali dva sastanka sa specijalnom policijom u Donjem Lapcu. Sećate se sa kim ste se sastali?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Treba da pogledam beleške.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: U redu. Hajde da pređemo na D?

SUDIJA ORIE: Sastanak... bila su najmanje dva sastanka?

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Da, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Molim vas, nastavite.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Ako možemo da pređemo na dokazni predmet Odbrane broj 743, molim vas.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: To je vaša beležnica, gospodine Liborius. I ako možemo da pređemo na poslednja četiri broja na stranici a to su 3541. Gospodine Liborius, ja ne znam da li je ovo slično označeno, ali brojevi u vašem originalu su u gornjem desnom uglu. Tu

se nalazi i Broj 06353541. Ako ne, mogu vam dati datum. To je 29. septembar 1995. godine. Da li imate to ispred sebe, gospodine Liborius?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: U redu. I ovo je vaša beleška: „Polijska vozila,“ pa nešto, „Donji Lapac“. Možete li da pročitate reč koja je između vozila i Donji Lapac. Možete li to pročitati u svom originalu?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To nije jasno ni u mom originalu.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Idemo dalje ka dole. Dva reda ispod, vi kažete da hrvatska specijalna policija viđena u Dubrovnika. To nije nigde blizu Donjeg Lapca, zar ne?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne, ovo je pod naslovom, izveštaj o situaciji UNMO-a, 29. septembar.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: I ispod toga stoji CP i ja pretpostavljam da je to COP ili CP?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Unos COP, Donji Lapac, to je načelnik policije.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: U redu. Dakle, našli ste se sa načelnikom policije u Donjem Lapcu. Tu se ne pominje specijalna policija. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ovo je jedno, Donji Lapac je bio područje koje smo mi posećivali s vremena na vreme. Ako je vaše pitanje sugerise na to šta se dešavalo 29. septembra, da li je to tačno?

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Da. U vašoj izjavi se kaže da ste imali najmanje dva sastanka sa specijalnom policijom u Donjem Lapcu, a ja vam tvrdim da nakon što sam prošao kroz vaše beleške a to je konkretno dokazni predmet broj 743 i osim toga što je specijalna policija bila smeštena u Dubrovniku 29. septembra 1995. godine unos u kom vi zabeležite: „Načelnik policije Donji Lapac“ ja razumem da je to bio načelnik regularne policije, zar ne? Vi ste se često sastajali sa njim tokom vaše posete?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da, ako pogledamo izveštaj tima o tom konkretnom datumu, mi možemo rešiti nedoumice.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: To ću i uraditi za trenutak. Ali bar što se tiče vaših rukopisnih beležaka ne postoji naznaka da ste se ovog dana sastali sa specijalnom policijom u Donjem Lapcu. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne tog konkretnog dana.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Hajde da predemo na 3543 u vašim beleškama, a ja mislim da je to još dve stranice napred u vašim originalu, gospodine Liborius. Ako možemo da predemo na vrh. Ponovo se pominje CPO, načelnik policije u gornjem levom uglu, Donji Lapac, tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: I gospodin Piplica je osoba koji je bio načelnik policije tamo u Donjem Lapcu, zar ne?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja bih ponovo pretpostavio da je to iz mojih beleški ali ako pogledamo izveštaj tima onda možemo razrešiti to pitanje.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: U redu. Ispod toga se nalazi još jedan unos za Piplica sa strelicom usmerena ka dole, ako možemo da spustimo dole; piše „COP“ pa nešto kao „kontakt,“ tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Uspostaviti kontakt, izbeći kontakt, da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Ponovo u ovom konkretnom dokumentu, ponovo se u ovoj belešci ne spominje sastanak sa specijalnom policijom u Donjem Lapcu. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne na ovoj stranici, ne.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: I ako možemo na predemo na 3558. Skroz na vrhu dokumenta. Ako možemo da predemo na dokument... evo ga, 6. oktobar 1995. godine. Ponovo rukom napisano: sastanak sa gospodinom Piplicom, D. Lapac.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Gde smo sada?

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Kada dođete do originala, gospodine Liborius, recite mi.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da, tu sam.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Na samom vrhu, sastanak sa gospodinom Piplicom, D. Lapac, da li vidite to?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Još jednom se spominje Donji Lapac, ali se ne spominje sastanak sa specijalnom policijom, tačno? Bar ne na ovoj stranici?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne na ovoj stranici.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Ako možemo da predemo na sledeću stranicu 3559. Na poslednjoj trećini stranice. Ponovo stoji načelnik policije D. Lapac. Ne spominje se specijalna policija. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne na ovoj stranici.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Da li možda grešite kada spominjete sastanke sa načelnikom policije, gospodine Liborius? Da li je to u redu?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Donji Lapac je bilo mesto koje smo mi posećivali s vremena na vreme i to je bilo... kratak odgovor na vaše pitanje je, ja ne mislim; i objasniću vam zašto. Donji Lapac je bilo mesto koje smo mi posećivali s vremena na vreme. To je bila oblast u kojoj smo patrolirali. Donji Lapac je bio kao što se možete setiti geografije, oblast koja je bila severno od Knina i bio je važan da bi se imao pristup planinskoj oblasti prema Bosni; i to je bila oblast gde, naravno, kao što sugeriše činjenica da je to planinsko područje, to je bila brdska oblast i stoga je s vremena na vreme korišćena kao, ako želite, oblast u kojoj biste držali veliki broj pripadnika policije, specijalne policije, s vremena na vreme.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Ipak, bar ne u vašem rukopisu u onim delovima koje smo pokrili za Donji Lapac... povlačim ovo pitanje. Ja ću to preformulisati. Ovaj rukopisni dnevnik koji ste paralelno pravili sa onim što se dešavalo tog dana, tačno, normalno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: moj rukopisni dnevnik ovde kao što vidite to su beleške sa različitih sastanaka. Nisam uvek vodio beleške. Neki od mojih kolega posmatrača su to radili s vremena na vreme. Mi smo to delili između sebe. Dakle, to sugeriše da činjenica da nema pomena specijalne policije sugeriše da nema...

SUDIJA ORIE: Gospodine Liborius. Gospodine Liborius. Ako prestanete da se pitate šta to sugeriše ili šta je na umu osobi koja vam postavlja pitanje i ako samo odgovorite na pitanje a to je da li je vaš rukopisni dnevnik nastao paralelno sa događajima, da li je to tačno?

SVEDOK LIBORIUS: Paralelno...

SUDIJA ORIE: Da li ste vi to pisali u vreme kada ste doživeli ove sastanke, događaje?

SVEDOK LIBORIUS: Da.

SUDIJA ORIE: Molim vas, nastavite.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Ovo je 13. oktobar 1995. godine, gospodine Liborius, u vašem originalu. Ponovo na vrhu zabeleženo je u vašem dnevniku 13. oktobar 1995. godine Donji Lapac, novi COP, što znači načelnik policije, plus bivši COP, načelnik policije. ponovo, bar za ovaj datum, 13. oktobar 1995. godine, nema konkretnog pominjanja sastanka sa specijalnom policijom. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne na ovoj stranici.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Ja ću vam predočiti, gospodine Liborius, da u celom vašem dnevniku osim u jednom unosu vi pominjete na stranici 3541 da je hrvatska specijalna policija bila smeštena u Dubrovniku. U vašem rukopisnom dnevniku a to je dokazni predmet Odbraje broj D743 ne pominju se sastanci sa specijalnom policijom. Da li biste se složili sa tim?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: To se dotiče pitanja šta je u ovom dnevniku. Da li je [prvobitno je pogrešno u transkriptu stajalo „ovo je“] ovo jedini istiniti odraz moje posmatračke aktivnosti? Nije. Dakle, kako bi... prvi deo pitanja je da. Drugi deo je da ovo nije bilo sve što se događalo.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: U redu. Hajde da pređemo na dokazni predmet Odbrane broj D741.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Mogu li samo da ispravim transkript mog odgovora? Ja sam rekao „da li je ovo jedini istinit odraz,“ a ne „ovo je“. To je pitanje.

SUDIJA ORIE: Da. Transkript gospodine Liborius, je nešto na čemu se radi nakon našeg izlaska iz sudnice i mi smo sasvim svesni da ljudi koji rade kao transkriberi i svi koji im pomažu van ove sudnice brinu o tome da dobijemo najbolji mogući transkript. Molim vas, nastavite.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Hvala, časni Sude.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Dokazni predmet Odbrane broj D741, gospodine Liborius, je vaš kalendar gde set vi takođe ostavili vaše pisane beleške. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja nisam pisao beleške u svom kalendaru, da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: I ako pogledamo unos za utorak 29. avgust, gde vi govorite o Plavno-Gračac. I ako predemo na... u štampanoj verziji, peti red. To je u stvari 29, idemo na to.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Hvala, sekretarijatu.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Vi govorite o gradiću Gračac i spominjete: „Specijalna policija koristi ovaj grad kao tačku podrške.“ I vi ste stavili pod navodnike specijalna policija. Vi ste to videli. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Ranije u tom istom unosu vi ste stavili COP, načelnik policije. to je nešto što ste često koristili tu skraćenicu. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: To COP načelnik policije, to je lokalna policijska stanica. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: U većini slučajeva, tačno.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Ako predemo na vaš dnevnik ili vaš isti dokazni kalendar, ulaz: petak, 1. Septembar. Na samom vrhu piše: „Sastanak, Donji Lapac, blizu Bihaća, sa načelnikom policije.“ Ponovo sastanak koji ste imali u Donjem Lapcu ne pominje da ste vi imali sastanak sa specijalnom policijom. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Tačno.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: I ako predemo na vaš unos za petak 6. oktobar. I dok čekamo na englesku verziju da se pojavi, a evo je: „Izdvojena kontrolna baza mi smo patrolirali u opštini Donji Lapac.“ Tu se ne pominje sastanak ni sa kim tog konkretnog dana. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Tu stoji patrolna baza, za ono što je patrolna baza u dnevniku.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Dakle, prevod nije dobar. Trebao bih reći isturena patrolna baza, mi smo patrolirali u opštini Donji Lapac.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: u takvoj patrolnoj bazi mi bismo se obično zaustavljali i pokušavali da razgovaramo o ljudima na koje bismo naišli, naročito tokom patroliranja u Donjem Lapcu gde je bio jako mali broj civila.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: U redu, dakle, bar....

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Dakle, ako bismo pokušali da prikažemo ono što se dešavalo 6. Oktobra, ne bi trebali da idemo kroz dokumenta.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Pa mogli bismo to učiniti. Ja gospodine Liborius, koristim vaše lične dokumente, vaš dnevnik, vaš kalendar i pokušavam da otkrijem dokaze o tome da li ste se ili niste sastajali sa specijalnom policijom. Bar se u petak 6. oktobra ne pominje načelnik policije ili specijalna policija. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne pominje se na ovoj stranici... za petak 6. oktobar.

SUDIJA ORIE: Naravno, gospodine Kuzmanoviću, ponovo ste postavili pitanje i ponovo se pojavljuje „specijalna policija“. Naravno to može biti učinjeno na efikasniji način. Mislim, naravno, Pretresno veće može čitati reči „specijalna policija“ i neće ostati nezapaženo ako vidimo... Molim vas, nastavite. I naravno, mislim da treba da date mogućnost svedoku da ispravi kada je naše čitanje pogrešno ili da objasni. U isto vreme, uvek sa završava na isti... molim vas, nastavite.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Hvala, časni Sude.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Gospodine Liborius, ako možemo da pređemo na dokazni predmet Tužilaštva broj P801, stranica 5 na samom dnu. Ova jedna rečenica koja je iznad poslednjeg paragrafa. Vi ste dali ovu izjavu, gospodine Liborius, u oktobru 2005. godine, što je 10 godina nakon operacije *Oluja*, i ova rečenica je jedina rečenica u svim vašim izjavama gde ste vi rekli nešto o specijalnoj policiji i zločinima. Tu kažete: „Ja sam takođe video vozila specijalne policije u blizini mesta gde su bili počinjeni zločini.“ Želeo bih da vas pitam, vi niste opisali koja vrsta zločina je bila počinjena tamo gde ste videli vozila specijalne policije. Tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja ne razumem vaše pitanje. U konkretnoj rečenici, ništa od toga nije opisano.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: O kojim mestima ili selima ili gradovima se radi u kojima ste vi videli vozila specijalne policije u blizini mesta gde su počinjena krivična dela?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Kao što sam rekao u oblasti Donji Lapac a to se širi sve do te konkretne oblasti, kroz koju se prolazi, prolazi se kroz jedno selo zvano Srb i Donji Srb i prolazi se kroz oblasti gde je bilo jako, jako malo civilnih aktivnosti, da tako kažem. I sećam se jednog konkretnog događaja kada nam je bilo zabranjeno da uđemo i mislim da je to bio Srb ili Donji Srb, a putovali smo prema severu i kada smo ili kada je neko od članova mog tima pozvao štab u Kninu i više nam nije bilo ograničavano kretanje mi smo ušli na to područje i videli smo da je nedavno došlo do puno razaranja i jedino vozilo na koje smo naišli, da tako kažem, u tom zabranjenom prostoru bila su vozila specijalne policije. to mi ukazuje da nije bilo drugih ljudi, da je nama bio onemogućen pristup, da smo verovatno bili neočekivani gosti u to konkretno vreme i kada smo jednom dobili pristup mi smo insistirali na slobodi kretanja koja nam je ranije bila obećana i prošli smo kroz oblasti gde su jedina vozila bila vozila specijalne policije.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: U redu. Ja razumem da ste vi videli vozila ali koji zločini su upravo bili počinjeni?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Paljevina i razaranja.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: I vi ste to pripisali specijalnoj policiji?
SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Pa, nije bilo više nikoga.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Da li ste vi u stvari videli da je specijalna policija navodno počinila te zločine?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Kao što sam napisao: „U blizini mesta gde su bila počinjena krivična dela.“ Mi svi odlično znamo zašto je u određeno vreme u tim područjima gde je bila ograničena sloboda kretanja i kada smo jednom ušli tamo i videli specijalnu policiju u blizini...

SUDIJA ORIE: Gospodine Liborius.

SVEDOK LIBORIUS: To je ono što sam ja napisao.

SUDIJA ORIE: Pitanje je jednostavno bilo da li ste vi to primetili, lično. Ja mislim da su okolnosti jasne i očigledno da ono što ste vi zaključili je možda jasno. Naravno, na Pretresnom veću je da izvuče zaključak, a na vama je da odgovorite na pitanje. Vi lično niste videli počinjenje tih zločina? I vi ste opisali okolnosti pod kojima i zapisali da su tamo ti zločini bili nedavno počinjeni.

SVEDOK LIBORIUS: Da.

SUDIJA ORIE: Molim vas, nastavite.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Niste naveli nigde u ovoj izjavi datum, deset godina nakon događaja. Možete li mi dati datum?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Konkretan datum bi zahtevao da prođem kroz mnogo dokumenata. Ali ja se sećam incidenta u Srbu i Donjem Srbu. Ali konkretnog datuma, moram pogledati beleške.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Koliko dana nakon operacije *Oluja*?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Dosta nakon nje.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Možete li mi opisati ta vozila?

SUDIJA ORIE: Kada ste rekli puno nakon nje?

SVEDOK LIBORIUS: Nekoliko nedelja kasnije.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Možete li opisati vozila?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Vozilo sa četiri točka, sa policijskim oznakama.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Koje boje?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Plave i bele sa različitim oznakama i različitim tipovima vozila.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Da li ste videli neke ljude pored vozila?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: U Srbu i Donjem Srbu mi smo, u stvari, videli ljude koji su hodali kroz šumu i po poljima. Nisam ih video iz blizine.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Da li su to bili isti oni ljudi u srebrno-plavim uniformama?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Neki su imali te plavkaste ratna odela. Mislim da su ratna odela izostavljena zbog preklapanja govornika, ali to sad nije važno.

SUDIJA ORIE: Gospodine Kuzmanoviću, ja gledam na sat.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Skoro sam završio, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Da.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Gospodine Liborius, da li ste ikada razgovarali sa bilo kim o tome da ste videli vozila specijalne policije u blizini mesta gde su upravo počinjena krivična dela, kao što je lokalna policija ili vojno osoblje?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ja sam to pitanje pokretao na velikom broju sastanaka sa hrvatskim zvaničnicima da oni treba više da rade na tome da kontrolišu na događajima koji su se događali na tom području. To je bila česta tema, ako ne na svakom sastanku, a onda ne svakom drugom sastanku. Nivo nedostatka odgovarajuće aktivnosti je bio očigledan, i mislim da su hrvatske vlasti od stalnog ponavljanja toga umorile jer oni postavljaju pitanje. Mi smo znali šta će oni reći; to su bile odmetnute grupe. Ali ja sam to često pominjao.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Ja vas samo pitam za konkretni događaj kada ste bili u Srbu ili Donjem Srbu gde god je to mesto bilo u vezi sa vašim utiskom da je tamo bila specijalna policija. Da li ste to prijavili bilo kome?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Jednom kada sam došao u Donji Lapac na jednom kasnijem sastanku ja sam prošao kroz jednu od oblasti gde je došlo do paljevine ja sam to istakao na jednom od sastanaka rekavši: već nedeljama mi obećavate da ćete staviti pod kontrolu te događaje ali zašto ja i dalje na njih nailazim kada putujem kroz zemlju?

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Gospodine Liborius, poslednje pitanje. Da li biste se složili sa mnom...

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: I samo da završim, nisam dobio nikakav odgovor.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Da li biste se složili sa mnom da kada govorite o specijalnoj policiji da ste možda zamenili specijalnu policiju redovnom policijom?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ako mi neko kaže da se ne može ući na to područje zato što se tu odvijaju aktivnosti specijalne policije; i mi prolazimo kroz tu oblast i mi smo jasno videli da to nisu jedinice HV/Hrvatske vojske već policijske jedinice, ne samo kontrolni punkt ili specijalna policija, onda bih ja rekao... ja sam sklon da verujem ljudima kada mi kažu, oh tamo je bila jedinica specijalne policije, da je tamo jedinica specijalne policije.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ – PITANJE: Vi mi ne možete reći ko vam je to rekao? To je samo vaš utisak?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Mi takođe imamo događaje u Srbu i Donjem Srbu. Informisao me je... mislim da je to bio kolega iz mog tima koji je telefonom pozvao štab u Kninu i dobio odgovor da je u toku bila operacija specijalne policije i on mi je to rekao.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Časni Sude, ja sam gotov. Hvala vam.

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodine Kuzmanoviću. Gospodine Liborius, dva veoma kratka pitanja koja se nadovezuju. Rekli ste jednom kada sam došao u Donji Lapac na jedan kasniji sastanak, prošavši upravo kroz ta područja, sa kim ste se sastali u Donjem Lapcu?

SVEDOK LIBORIUS: Na sastanku sa, ako ne obojicom, načelnikom policije i sa lokalnim upravnikom onda samo sa načelnikom policije.

SUDIJA ORIE: Da. Da li ste konkretno kada ste, da tako kažem, prijavili ovo ili pomenuli ovo, da li ste konkretno rekli da je bila uključena specijalna policija?

SVEDOK LIBORIUS: Ja sam rekao da smo mi upravo prošli kroz oblast gde nam je rečeno da je u toku operacija specijalne policije i mi smo na putu videli policijska vozila.

SUDIJA ORIE: Hvala vam na ovim odgovorima. Gospodine Waespi.

TUŽILAC WAESPI: Hvala, gospodine predsedavajući. Jedna kratka tema.

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC WAESPI

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Gospodine Liborius, kada ste svedočili poslednji put u unakrsnom ispitivanju sa gospodinom Mišetićem, postavljeno vam je pitanje o sastanku sa generalom gotovinom 27. oktobra i vašem dnevnom izveštaju od 28. oktobra i to je dokazni predmet Tužilaštva broj P822.

TUŽILAC WAESPI: Možda možemo to da prikažemo.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da li se sećate da ste unakrsno ispitani, da ste u stvari, ispitani o sastanku sa generalom Gotovinom?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Prethodni put, da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Pogledajte ponovo ovaj dokument, a posebno na drugoj stranici engleske verzije. Da li se sećate teme i toga da ste sastavili ovaj dokument kao izveštaj sa sastanka?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Dozvolite mi da vas pitam, pre svega da li je vaš izveštaj od tog dana, 28. oktobra, da li je uključivao svaku pojedinačnu stvar koja se dogodila tokom sastanka?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne. Ja mislim da smo kroz to prilično detaljno prošli. I kao što sam rekao u to vreme, to je bio sastanak na kom je gospodin Gambotti iz Komiteta za ljudska prava takođe imao šta da kaže.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da. Mi ne moramo da ponavljamo to. Ako možete samo da se fokusirate na to da li ste izveštavali o svakoj pojedinačnoj stvari ili ne?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Da. Dakle...

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Vaš odgovor je da li je vaš izveštaj sadržao svaku pojedinačnu reč koja je izrečena?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Moje sledeće pitanje je da ste vi gospodinu Mišetiću rekli, a to je na stranicama 8428 do 8430, da ono što ste napisali u dnevnom izveštaju od 28. oktobra 1995. godine da to nije bila potpuna istina. Moje pitanje vama je: da li ste ikada napisali bilo šta u izveštaju za šta ste znali da nije tačno?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Dakle, kada ste rekli da to možda nije cela istina, šta ste mislili pod tim, ako možete biti što sažetiji?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Pokušaću da budem kratak. Kao što sam rekao, to je bio odraz onoga kako je pukovnik Gambotti želeo da se napravi izveštaj o sastanku i moje beleške sa sastanka ilustruju da je postojalo prihvatanje kod generala Gotovine tvrdnji koje mu je izneo pukovnik Gambotti da, u stvari, nema dovoljno kontrole. Bilo je vanrednih događaja koji su se dešavali, kako je on to nazvao, a on to nije uspeo da kontroliše.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: Da, kao što ste tačno primetili vi ste to pokrili. Samo vaša ideja je da izveštaj ne sadrži celu istinu. Možete li to da objasnite?

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Objasnjenje je da je postojao određeni raport između gospodina Gambottija i generala i možda je gospodin Gambotti osetio da je dobio dovoljno informacija za svoju buduću funkciju načelnika regionalnog centra, ali ovaj konkretni dnevni izveštaj, kada je tražio od mene da to potpišem da bi, da tako kažem, potisnuo određene elemente.

TUŽILAC WAESPI – PITANJE: U redu. Hvala, gospodine Liborius.

TUŽILAC WAESPI: Nemam više pitanja, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodine Waespi. Gospodine Mišetiću?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Ja ću imati manje od 5 minuta, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Manje od 5 minuta. Mogu li da pitam ostale zastupnike?

ADVOKAT CAYLEY: Ništa se nije pojavilo, časni Sude. Hvala.

ADVOKAT KUZMANOVIĆ: Ništa, časni Sude. Hvala.

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodine Kuzmanoviću. Molim vas, nastavite.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, ako možemo za trenutak dok moj sekretar za predmet zameni mesto sa sekretarom predmeta gospodina Markača.

DODATNO UNAKRSNO ISPITIVANJE: ADVOKAT MIŠETIĆ

ADVOKAT MIŠETIĆ – PITANJE: Dobar dan, gospodine Liborius.

SVEDOK LIBORIUS – ODGOVOR: Dobar dan.

(privatna sednica)

sekretar: Časni Sude, sada smo na otvorenoj sednici.

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodine sekretare. Sada je ušlo u zapisnik da sam ja napravio dva puta istu grešku kao i juče kada nisam završio našu sesiju na otvorenoj sednici. I sada ponovo ovog jutara jer nisam prešao sa privatne sednice na otvorenu sednicu kada smo trebalo da prekinemo sa radom. Zahvalio sam se na privatnoj sednici gospodinu Liboriusu, dakle to je sada ušlo i u zapisnik za javnost kao što je to, ja mislim, uobičajeni način. Ja bih želeo da dodam ovome, da želim da se izvinim prevodiocima, transkriberima od kojih nisam tražio saglasnost da uzmem 15 minuta više nego što je najavljeno. Stoga ćemo takođe sa radom početi 15 minuta kasnije. Počecemo u 15 časova, dakle da svima damo bar neko vreme za ručak. Onda ćemo saslušati svedoka koji svedoči na privatnoj sednici. Da li strane mogu da mi naznače da li ima šanse, ja takođe gledam raspored koji nam je podeljen, ima li šanse da završimo sa tim svedokom danas.

ADVOKAT MIKULIČIĆ: Časni Sude, ja sam prošao kroz moje beleške i ja ne mislim da će mi trebati više od sat i po vremena, možda čak i manje, sat vremena. Daću sve od sebe.

SUDIJA ORIE: Da. Gospodine Kehoe.

ADVOKAT KEHOE: Da, časni Sude. Mislim da sa njim možemo završiti danas.

SUDIJA ORIE: Da. Takođe u svrhu planiranja i rasporeda, hajde da pretpostavimo da ćemo sa tim svedokom završiti danas. Gospodine Liborius, želim vam srećan povratak kući. Nastavljamo popodne u 15 časova.

(svedok napušta sudnicu)

(pauza)

SUDIJA ORIE: Možete li uvesti svedoka u sudnicu. U međuvremenu, mi ćemo preći na privatnu sednicu.

(privatna sednica)

sekretar: Ponovo smo na otvorenoj sednici, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodine sekretare. Čak i sa spuštenim zavesama ja najavljujem da ćemo prekinuti za danas i da ćemo nastaviti sutra, u petak 7. novembra, u 14 časova i 15 minuta u sudnici broj 1. I ako bilo ko bude bio na galeriji za javnost u to vreme, moraće da je napusti bez prava da prati ovaj sudski proces. Prekidamo sa radom, ali ne dok se ne zahvalim prevodiocima i svima onima koji nam pomažu uključujući i sekretarijat, jer sam ponovo ukrao sedam minuta vašeg vremena.

Sednica je završena u 13.46h.

Nastavlja se u sredu, 26. novembra 2008, u 9.00h.

